

Ὅμιλία 9η

(Ἀποκ. 1, 20 – 2, 3)

Ἑρμηνεία τῶν ἑπτὰ ἀστέρων καὶ τῶν ἑπτὰ λυχνιῶν.
Προοίμιο τῆς ἐπιστολῆς πρὸς ῥΕφεσον.

Τὸ μυστήριον τῶν ἑπτὰ ἀστέρων ὧν εἶδες ἐπὶ τῆς δεξιᾶς μου, καὶ τὰς ἑπτὰ λυχνίας τὰς χρυσᾶς. οἱ ἑπτὰ ἀστέρες ἄγγελοι τῶν ἑπτὰ ἐκκλησιῶν εἰσι, καὶ αἱ λυχνίαι αἱ ἑπτὰ ἑπτὰ ἐκκλησίαι εἰσίν.»¹

Θά θυμᾶστε ὅτι ὁ Κύριος ἐμφανίστηκε στόν εὐαγγελιστὴ Ἰωάννη «ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ» σέ ὄραμα, σέ ὀπτασία, μέ ἐκείνη τήν καταπληκτικὴ ὄψη πού μᾶς περιγράφει ὁ Εὐαγγελιστὴς στό 1ο κεφάλαιο τῆς Ἀποκαλύψεως, στίχοι 9-19, καί ἡ ὁποία τόν κατατρόμαξε. Ἐδῶ τώρα συνεχίζει ὁ Κύριος νά ὁμιλεῖ καί νά ἐξηγεῖ ἐκεῖνα πού μποροῦσε νά βλέπει ὁ Ἰωάννης. Μάλιστα ὁ ἴδιος ὁ Κύριος προβαίνει στήν ἐρμηνεία καί τοῦ ἐξηγεῖ τί ἀκριβῶς σημαίνουν οἱ εἰκόνες αὐτές, μερικές ἀπό τίς ὁποῖες θά χρησιμοποιηθοῦν ὡς ὑλικό προφητικῆς ρήσεως.

Οἱ εἰκόνες αὐτές –οἱ ἀστέρες, οἱ λυχνίες καί λοιπά– ἀποκαλοῦνται μυστήριον. Καί συνεπῶς, ἀφοῦ ἀπό τόν ἴδιο τόν Κύριο θεωροῦνται, ἀποκαλοῦνται καί χα-

1. Ἀποκ. 1, 20.

ρακτηρίζονται *μυστήριον*, τότε θά ἦταν ἀναγκαία ἡ ἀποκάλυψή τους. Γι' αὐτό καί ὁ Κύριος προβαίνει στήν ἀποκάλυψη τοῦ *μυστηρίου*, ἐπειδή δέν θά μπορούσε κάποιος ἄλλος νά ἐρμηνεύσει τίς εἰκόνες αὐτές.

Τό ἴδιο ἀκριβῶς συμβαίνει καί μέ τίς παραβολές τῶν εὐαγγελίων· βλέπουμε νά ὑπάρχει τό *μυστήριον*· διότι κάθε παραβολή εἶναι μυστηριώδης· τί ἀκριβῶς σημαίνει;

Ὅπως θά γνωρίζετε, μέ δύο τρόπους μπορούμε νά δώσουμε στόν ἄλλο νά καταλάβει κάτι· μέ τόν ὁρισμό καί μέ τήν παραβολή –τήν εἰκόνα, καλύτερα, διότι καί ἡ παραβολή εἶναι μιά εἰκόνα. Ἔχουμε λοιπόν τόν ὁρισμό καί τήν εἰκόνα. Οἱ Ἕλληνες χρησιμοποιοῦν πάντοτε τόν ὁρισμό, ἐνῶ ἡ ἐβραϊκή φιλολογία πάντοτε τήν εἰκόνα.

Ὁ ὁρισμός βεβαίως ἔχει μιά ἀκρίβεια· ἀλλά ποτέ δέν μπορεῖ νά ἐξαντλήσει στή διατύπωσή του ὅλο τό βάθος μιᾶς ἐννοίας. Αὐτό ὅμως τό βάθος μπορεῖ νά ἐξαντληθεῖ μέ μιά εἰκόνα.

Ἡ εἰκόνα βέβαια ἔχει τό μειονέκτημα ὅτι πάντοτε κρύβει ἓνα μυστήριο, ἀφήνει μιά περιοχὴ ἀνεξερεύνητη, καί ἡ ἐρμηνεία της ἐξαρτᾶται κι ἀπό τό πῶς θά δεῖ κανεῖς αὐτήν τήν εἰκόνα γιά νά καταλάβει ἐκεῖνο πού παρουσιάζει. Αὐτό ὄντως ἀποτελεῖ ἓνα μειονέκτημα. Ἀλλά ὅταν ὅμως ἔχουμε τό *κλειδί*, τόν τρόπο νά μποῦμε στήν ἐρμηνεία τῆς εἰκόνας, τότε ἡ εἰκόνα εἶναι πολύ ἀνώτερη, ἀσυγκρίτως καλύτερη ἀπό τόν ὁρισμό, διότι δίνει πολύ περισσότερα στοιχεῖα ἀπ' ὅ,τι ὁ ὁρισμός· ἀλλά, καί τό πιό σπουδαῖο, ἀφήνει περιθώρια νά κινηθεῖ τό *μυστήριον*, τό βάθος καί πλάτος καί ὕψος ἐνός

θέματος, μέσα σέ μιά ἀδιάκοπη ἔρευνα καί ἀνακάλυψη ἐκ μέρους τοῦ ἀναγνώστου ἢ τοῦ ἐρευνητοῦ. Αὐτά τά σπουδαῖα χαρακτηριστικά ἔχει πάντοτε ἡ εἰκόνα. Γι' αὐτόν τόν λόγο στήν Ἀγία Γραφή ἔχουμε πάντοτε εἰκόνες· πουθενά δέν θά βρεῖτε ὀρισμό.

Γιά τήν ἀκρίβεια ὅμως, ἂν κάποιος θά ἤθελε νά μέ διαψεύσει αὐτήν τήν στιγμή, θά μοῦ ἔλεγε ὅτι ὑπάρχει ἓνας ὀρισμός στήν Πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολή: «Ἔστι δὲ πίστις ἐλπιζομένων ὑπόστασις, πραγμάτων ἔλεγχος οὐ βλεπομένων»² καί τά λοιπά. Αὐτό ὅμως δέν εἶναι ὀρισμός· ἀπλῶς εἶναι μερικά στοιχεῖα πού ἀναφέρονται στό θέμα τῆς πίστεως. Ὁ ὀρισμός ὑποτίθεται ὅτι ἐξαντλεῖ τό περιεχόμενο τοῦ θέματος· ἐδῶ ὅμως στό θέμα *πίστις* δέν ἐξαντλεῖται τό περιεχόμενό του μ' ἐκεῖνα πού γράφει ὁ ἀπόστολος Παῦλος· συνεπῶς δέν εἶναι ὀρισμός.

Γι' αὐτό λοιπόν ὁ Κύριος μιλάει στά εὐαγγέλια μέ παραβολές, οἱ ὁποῖες ἀποτελοῦν *μυστήριον*. Καί ὁ ἴδιος μάλιστα, ὅταν κάποτε Τόν ρώτησαν οἱ μαθητές γιατί μιλάει μέ παραβολές, ἀπάντησε. *Σέ ἐσᾶς δόθηκε ἡ χάρις νά γνωρίζετε τά μυστήρια τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ στούς ἄπ' ἔξω μέ παραβολές.*³ Αὐτό δείχνει ὅτι ἡ παραβολή, ἡ εἰκόνα, διασαφηνίζει, καί ταυτοχρόνως συσκοτίζει. Γιά μέν τόν πιστό γίνεται διασάφηση· γιά τόν ἄπιστο ὅμως γίνεται συσκοτίσις. Αὐτό εἶναι ἓνα στοιχεῖο πολύ χρήσιμο στά χέρια τοῦ Θεοῦ γιά τούς ἀνθρώπους, πού ἀνήκουν στίς δύο αὐτές κατηγορίες. Καί ἐπειδή ἀκριβῶς οἱ μαθητές ἤξεραν τήν δυσκολία

2. Ἑβρ. 11, 1.

3. Ματθ. 13, 10-14.

τοῦ μυστηρίου μιᾶς εἰκόνας, μιᾶς παραβολῆς, γι' αὐτό βλέπουμε νά λένε στὸν Κύριο: «φράσον ἡμῖν τὴν παραβολήν»⁴, ἐξηγήσέ μας τὴν παραβολή.

Ἐν τούτοις ὁ Κύριος δέν ἐρμήνευσε ὅλες τίς παραβολές πού ὑπάρχουν μέσα στὰ τέσσερα εὐαγγέλια· ἐρμήνευσε μόνο δύο· τὴν παραβολή τοῦ σπορέως καὶ τὴν παραβολή τῶν ζιζανίων. Ἀλλά μέ τὸν τρόπο πού ἐρμήνευσε αὐτές τίς δυό παραβολές, ἔδωσε τὸ κλειδί τῆς ἐρμηνείας. Αὐτό εἶναι πάρα πολύ πολύτιμο καὶ χρήσιμο.

Κατὰ παρόμοιο τρόπο καὶ ἐδῶ ὁ Κύριος λέει ὅτι τὸ μυστήριον τῶν ἑπτὰ ἀστέρων εἶναι οἱ ἑπτὰ ἄγγελοι-ἐπίσκοποι τῶν ἑπτὰ Ἐκκλησιῶν, καὶ οἱ ἑπτὰ λυχνίες εἶναι οἱ ἑπτὰ Ἐκκλησίες τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἔτσι, ὁ Κύριος, ἐρμηνεύοντας αὐτό τὸ σημεῖο, δίνει τὸ κλειδί, ὥστε ὁ ἀναγνώστης –ἐν προκειμένῳ ὁ Ἰωάννης, πού βλέπει τὰ ὄραματα, καὶ στή συνέχεια ὁ κάθε ἀναγνώστης μέσα στήν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ μέσα στούς αἰῶνες– νά μπορεῖ νά ἐρμηνεύσει καὶ ὅλα τὰ ἄλλα τῆς Ἀποκαλύψεως.

Ὅπως τὸ ἀντιλαμβάνεστε λοιπόν, ἀγαπητοί μου, ὁ Κύριος μᾶς δίνει αὐτό τὸ κλειδί.

Ἀλλά ἀκόμη καὶ τὸ κλειδί τῆς ἐρμηνείας ἂν κρατᾶμε, δέν θά εἶναι ἀρκετό, ἂν ὁ ἐρμηνευτής-ἀναγνώστης δέν ἔχει Πνεῦμα Θεοῦ. Τότε, ὅχι μόνο τὸ βιβλίον τῆς Ἀποκαλύψεως, ἀλλὰ καὶ κάθε λόγος τοῦ Κυρίου μένει σφραγισμένος μέ σφραγίδες ἑπτὰ!⁵

4. *Ματθ.* 13, 36, 15, 15.

5. Βλ. *Ἀποκ.* 5, 5, 6, 1.

Βλέπετε πόσο ἐπιμένω στό σημεῖο αὐτό; Διότι πα-
ρακάτω ἔχουμε ἓνα ὁλόκληρο βιβλίο, μέ πλησμονή εἰ-
κόνων· πῶς θά τίς ἐξηγήσουμε αὐτές, ἄν δέν ἔχουμε τό
Ἅγιο Πνεῦμα;

Οἱ *ἑπτὰ λυχνίες* λοιπόν, κατά τήν ἐρμηνεία πού
κάνει ὁ Κύριος, εἶναι οἱ *ἑπτὰ Ἐκκλησίαις* τῆς Μικροῆς
Ἀσίας. Αὐτό εἶπε καί προηγουμένως: *Γράψε στίς ἑπτὰ
Ἐκκλησίαις: τῆς Ἐφέσου, τῆς Σμύρνης, τῆς Περγάμου*⁶
καί λοιπά. Ἄρα αὐτές εἶναι οἱ *λυχνίες*.

Εἶναι χρυσές, ὅπως καί ἡ *ἑπτάφωτος λυχνία* τῆς
Παλαιᾶς Διαθήκης. Αὐτό δείχνει, ἐκεῖ μέν, στήν Πα-
λαιά Διαθήκη, τόν *περιούσιο λαό*, ἐδῶ δέ, στήν Καινή
Διαθήκη, τόν *νέο Ἰσραήλ τῆς χάριτος*, πού εἶναι οἱ
Χριστιανοί.

Οἱ *ἑπτὰ ἀστέρες* εἶναι οἱ *ἑπτὰ ἄγγελοι*, οἱ *ἑπτὰ*
ἐπίσκοποι, τῶν *ἑπτὰ ἀντίστοιχων Ἐκκλησιῶν* πού ἀνα-
φέρθηκαν προηγουμένως. Πολύ συχνά ὁ εὐαγγελιστής
Ἰωάννης θά ἀναφερθεῖ στό θέμα ἄγγελος, πού ἐδῶ εἴ-
ναι ὁ ἐπίσκοπος.⁷ Αὐτοί δέ οἱ *ἑπτὰ ἄγγελοι-ἐπίσκοποι*

6. Ἀποκ. 1, 11.

7. Ἄγγελοι τῶν *ἑπτὰ ἐκκλησιῶν* δέν νοοῦνται οὔτε οἱ ἄγγελοι
φύλακες, ὡς ἐνόμισαν τινές (Ὡριγένης, ἐν μέρει δέ καί οἱ Οἰκου-
μένιος, Ἀνδρέας καί πολλοί νεώτεροι), ὅτε θά προέκειτο περί οὐ-
ρανίων πνευμάτων, οὔτε ἀπεστελμένοι τῶν ἐκκλησιῶν παρ' αὐτῶ
(Spitta, Ebrard) οὔτε πρόκειται περί προσωποποιήσεως τοῦ πνεύ-
ματος ἐκάστης ἐκκλησίας (Bousset, Charles, Lohmeyer κ. ἄ.), ἀλλά
κατά τήν ὑπό πολλῶν ἐξηγητῶν διατυπωθεῖσαν καί ὑπό πολλῶν
νεωτέρων ὑποστηριζομένην ἐκδοχήν νοοῦνται οἱ προϋστάμενοι ἢ
ἐπίσκοποι τῶν ἐκκλησιῶν, οἵτινες ἐξεπροσώπων καί τό πνεῦμα
αὐτῶν καί ἦσαν ὑπεύθυνοι δι' αὐτό· εἰκονίζονται δέ διά τῶν ἀ-
στέρων, ὡς ἀποτελοῦντες κατ' ἐξοχήν τό φῶς τοῦ κόσμου (Πρβλ.
Ματθ. 5, 14). (Μπρατουώτης, σ. 82)

εἶναι αὐτοί πού ἐκπροσωποῦν τήν μία Ἐκκλησία.

Κάποια χαρακτηριστικά ἀγγέλων-ἐπισκόπων καί Ἐκκλησιῶν πού μᾶς δίνει τό βιβλίό τῆς Ἀποκαλύψεως εἶναι τά ἑξῆς:

Πρῶτον. Ὁ Κύριος περπατάει ἀνάμεσα στίς λυχνίες, στίς Ἐκκλησίες Του. Τό ὅτι περπατάει δείχνει μία κινητικότητα καί μία δυναμικότητα, καί συνεπῶς αὐτό σημαίνει ὅτι ὑπάρχει μία ἄμεση ἐποπτεία τῶν Ἐκκλησιῶν Του.

Ὁ Κύριος κυβερνᾷ τήν Ἐκκλησία Του, παρ' ὅλες τίς λυσσαλέες ἐπιθέσεις τῶν σκοτεινῶν δυνάμεων μέσα στήν Ἱστορία, δηλαδή τῶν αἰρέσεων, ἀλλά καί ὅλων αὐτῶν –θά ἔλεγα μέ μία σύγχρονη ἔκφραση– τῶν σιωνιστικῶν ἐγκεφάλων,⁸ πού μέσα στήν Ἱστορία τῶν δύο χιλιάδων ἐτῶν δέν ἔπαυσαν νά στρέφονται πάντοτε ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας. Ἀπό τήν στιγμή πού θανάτωσαν τόν Κύριο, ὅσοι ἀπό τοὺς Ἑβραίους τῆς διασπορᾶς πίστεψαν ἀποτέλεσαν τόν λαό τῆς χάριτος, τόν νέο Ἰσραήλ, ἐνῶ ὅσοι δέν πίστεψαν στρέφονταν πάντοτε ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας.

Θά γράψει χαρακτηριστικά ὁ βιογράφος τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου Σμύρνης ὅτι οἱ Ἑβραῖοι ἔπεισαν τόν ἑπαρχο νά κάψει τό λείψανο, τό σῶμα τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου, γιά νά μή τό πάρουν οἱ Χριστιανοί. Καί ὅταν ἔδωσε ἐντολή ὁ ἑπαρχος νά καεῖ τό σῶμα τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου, πρῶτοι αὐτοί πῆγαν νά βάλουν φωτιά γιά νά τό κάψουν! Καί ἐκεῖ σημειώνει ὁ βιογράφος τοῦ Ἀγίου ὅτι οἱ Ἑβραῖοι πολύ πρόθυμα τό ἔκαναν αὐτό,

8. Βλ. Ὁμιλία 12η, σελ. 374 κ.ἐ.

ὅπως ὑπάρχει συνήθεια πάντα σ' αὐτούς νά πρωτοστατοῦν στά ἔργα τά σατανικά!⁹ Καί αὕτη ἡ βιογραφία γράφηκε λίγο πρὶν ἀπὸ τό 150 μ.Χ., στό πρῶτο ἥμισυ τοῦ 2ου αἰῶνος.

Βλέπουμε λοιπόν, ἀγαπητοί μου, ὅτι παρὰ τίς λυσσαλέες ἀντιδράσεις τῶν *σιωνιστικῶν ἐγκεφάλων* ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας, τὴν Ἐκκλησία τὴν κυβερνάει ὁ Χριστός. Τό βεβαίωσε ὁ ἴδιος ἄλλωστε, ὅταν εἶπε «καὶ πύλαι ἄδου οὐ κατισχύουσιν αὐτῆς»¹⁰. Δηλαδή ὅλα τὰ ξεβράσματα τοῦ ἄδου καὶ ἂν ξεσηκωθοῦν καὶ ἔρθουν στήν ἐπιφάνεια, δέν θά μπορέσουν νά νικήσουν τὴν Ἐκκλησία. Ἡ Ὁρθοδοξία θά μείνει, ὅ,τι καὶ ἂν χαλκεύουν οἱ ἐχθροὶ τῆς ἐναντίον τῆς. Μόνο ἓνα μᾶς λυπεῖ· ὅτι χάνονται ψυχές! Αὐτό εἶναι τό λυπηρό, αὐτό εἶναι τό ἄξιο πολλῶν δακρύων!

Δεύτερον. Ὁ Κύριος κρατάει στό *δεξιὸν χέρι* Του τοὺς *ἑπτὰ ἀστέριες*, πού σημαίνει ὅτι στά χέρια Του κρατάει τοὺς ἑπτὰ ἐπισκόπους. Συνεπῶς δέν κυβερνοῦν οἱ ἐπίσκοποι τὴν Ἐκκλησία, ὡς ἀντιπρόσωποι τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ ὁ Χριστός κυβερνᾷ τὴν Ἐκκλησία, καὶ οἱ ἐπίσκοποι ἀπλῶς ἐκπροσωποῦν τόν Χριστό.

Ἄν προσέξατε, ἀνέφερα τίς λέξεις *ἀντιπρόσωπος* καὶ *ἐκπρόσωπος*. Ὑπάρχει διαφορὰ μεταξύ τους. Γιὰ νά δεῖτε τό πνεῦμα τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τό πνεῦμα τῆς Δύσεως σ' αὐτό τό σημεῖο, ἀκοῦστε νά σᾶς πῶ.

9. «Ταῦτα οὖν μετὰ τοσούτου τάχους ἐγένετο, θάπτον ἢ ἐλέγετο, τῶν ὄχλων παραχρῆμα συναγόντων ἕκ τε τῶν ἐργαστηρίων καὶ βαλανείων ξύλα καὶ φρύγανα· μάλιστα Ἰουδαίων προθύμως, ὡς ἔθος αὐτοῖς εἰς ταῦτα ὑπουργούντων.» (PG 5, 1037D-1040A).

10. *Μαθ.* 16, 18.

Ὁ πάπας στή Ρώμη λέει ὅτι εἶναι ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλά ἀντιπρόσωπος σημαίνει ὅτι ἀπουσιάζει ὁ ἐξουσιοδοτῶν καί ὑπάρχει ὁ ἀντιπρόσωπός του. Αὐτό σημαίνει ὅτι ὁ Χριστός κυβερνᾷ στόν Οὐρανό –ἐξ ἄλλου ἔτσι τό λένε οἱ Ρωμαιοκαθολικοί– καί ὁ πάπας κυβερνᾷ στή γῆ! Ὁ Χριστός λοιπόν δέν εἶναι στή γῆ· εἶναι στόν Οὐρανό. Ἔτσι, ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Χριστοῦ στή γῆ εἶναι ὁ πάπας Ρώμης!¹¹

Αὐτό ὅμως εἶναι ἀντίθετο στό πνεῦμα τῶν ὅσων μελετοῦμε, γιατί ὁ Χριστός κρατάει στά χέρια Του τούς ἀστέρες καί περπατάει ἀνάμεσα στίς Ἐκκλησίες Του, στίς λυχνίδες. Ἀλλά τό ὅτι κρατάει στά χέρια Του τούς ἀστέρες σημαίνει πώς δέν κυβερνοῦν τήν Ἐκκλησία οἱ ἐπίσκοποι· τήν κυβερνᾷ ὁ Χριστός.

Τό πνεῦμα τῆς Ὁρθοδοξίας εἶναι τοῦτο· ὅτι ὁ ἐπίσκοπος –ἡ ὁ ἱερέας καί λοιπά– δέν εἶναι ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Χριστοῦ· εἶναι ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ Χριστοῦ. Αὐτό σημαίνει ὅτι ὁ Χριστός εἶναι παρών, καί ἔτσι ὁ

11. Μιά ἀπό τίς βασικές αἰρετικές δοξασίες τοῦ παπισμοῦ ἀποτελεῖ τό πρωτεῖο τοῦ Πάπα. Σύμφωνα μέ ἀπόφαση τῆς Α΄ Συνόδου τοῦ Βατικανοῦ (1870), ὁ Πάπας εἶναι ὁ τοποτηρητής τοῦ Χριστοῦ καί ὁ μοναδικός ἀντιπρόσωπός Του πάνω στή Γῆ! Εἶναι ὁ ἀρχηγός καί ἡ ὁρατή κεφαλή τῆς Ἐκκλησίας! Στό πρόσωπό του συνοψίζεται ὁλόκληρη ἡ Ἐκκλησία! Αὐτή ἡ θέση ὅμως εἶναι καθαρά αἰρετική, ἀφοῦ ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι μόνον ὁ Χριστός εἶναι κεφαλή καί ἀρχηγός τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτό διαβάζουμε καί στήν Πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολή τοῦ ἀποστόλου Παύλου, ὅτι δηλαδή ὁ οὐράνιος Πατέρας «αὐτὸν (τόν Κύριο Ἰησοῦ) ἔδωκε κεφαλὴν ὑπὲρ πάντα τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἣτις ἐστὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ» (1, 22-23). Αὐτόν κατέστησε κεφαλὴ, πάνω ἀπὸ ὅλους, στήν Ἐκκλησία, ἡ ὁποία εἶναι τὸ σῶμα Του. (Ἀρχιμ. Γερβασίου Ραπτοπούλου, Αἰρέσεις στήν Ἑλλάδα καί οἱ κακοδοξίες τοῦ Παπισμοῦ, ἐκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθήνα 1996, σσ. 153-154)

κληρικός εἶναι ἀπό προσώπου Χριστοῦ.

Ὅταν, ἐπὶ παραδείγματι, ὁ ἱερέας τελεῖ τὴν θεία Λειτουργία, δίνει, δανεῖζει τὰ χέρια του σὸν Χριστό καὶ Τοῦ λέει: *Σὺ εἶσαι ὁ Θύτης καὶ τό Θῦμα. Ἐσύ εἶσαι ὁ Θύτης· δέν εἶμαι ἐγώ, ὁ ἱερέας. Ἐσύ εἶσαι, πού προσφέρεις καὶ προσφέρεις.*¹² Ἀλλά ὅταν ὁ Κύριος προσφέρει, μέ τὴν ἔννοια ὅτι Αὐτός ἐνεργεῖ καὶ προσφέρει τὴ θυσία, τοῦ ἑαυτοῦ Του τὴ θυσία, τότε ὁ ἱερέας τί ρόλο παίζει; Ἀπλῶς κινεῖ τὰ χέρια του, εἶναι ὁ ὑπηρέτης Του· τίποτε ἄλλο. Ὁ Χριστός ὅμως, ὁ Ὅποιος προσφέρει καὶ προσφέρεται, εἶναι παρών!

Ἀκόμη, στό μυστήριο τῆς ἱερᾶς Ἐξομολογήσεως, ἃς ποῦμε, θά δεῖτε τό ἑξῆς. Ὁ Λατῖνος ἱερέας θά πεῖ: *Ἐγώ σέ συγχωρῶ. Γιατί; Φυσικό εἶναι. Ἀφοῦ ὁ Χριστός εἶναι σὸν Οὐρανό, πῆρε τὴν ἐξουσία ὁ ἱερέας, καὶ τώρα αὐτός συγχωρεῖ πάνω στή Γῆ. Ὁ Ὁρθόδοξος ὅμως θά πεῖ: «Ἡ χάρις τοῦ Παναγίου Πνεύματος διὰ τῆς ἐμῆς ἐλαχιστότητος ἔχει σε –εἴθε νά σέ ἔχει– λελυμένον καὶ συγκεχωρημένον». Μέ ἄλλα λόγια: Ἐγώ ἄκουσα τὴν ἐξομολόγησή σου. Ἐγώ δέν κάνω τίποτα. Ἐγώ ἀπλῶς ἄκουσα, δίνω τὴν εὐχή. Ὁ Θεός εἶναι αὐτός πού ἐξετάζει τίς καρδιές. Ἄν ἐσύ ἐξομολογήθηκες εἰλικρινά, τότε ὁ Θεός, πού εἶναι παντογνώστης, παντεπόπτης καὶ καρδιογνώστης, θά σοῦ δώσει τὴν συγχώρηση· ἐάν ὅμως δέν εἶναι εἰλικρινής ἡ ἐξομολόγησή σου, ἀδελφέ μου, μὴ νομίσῃς ὅτι ὑφάρπασες τὴν συγχωρητικὴ εὐχή, καὶ τώρα συγχωρήθηκαν οἱ ἁμαρτίες*

12. Βλ. *Ἱερατικόν, Θεία Λειτουργία Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστομοῦ καὶ Βασιλείου τοῦ Μεγάλου*, ἔκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθῆναι 1981, σσ. 87, 127.

σου! Δέν σέ συγχώρησε ὁ Χριστός. Ὁ ἄνθρωπος ἰερέας, πλανᾶται, ξεγελιέται, ἐξαπατᾶται, ἄνθρωπος εἶναι ὁ Χριστός ὅμως ὄχι.

Βλέπετε λοιπόν ποιός εἶναι παρὼν καί δίνει τήν συγχώρηση; Εἶναι ὁ Χριστός! Βλέπετε τί σημαίνει Ὁρθοδοξία; Σ' ἔνα μόνο σημεῖο στάθηκα, κι αὐτό μάλιστα εἶναι ἐλάχιστο μπροστά σέ ἄλλα παμμεγέθη.

Ἔτσι, ἀγαπητοί, βλέπουμε πώς ὁ Χριστός εἶναι ἐκεῖνος πού κρατάει τούς ἐπισκόπους στά χέρια Του. Κρατάει τόν ἱερό κλῆρο στά χέρια Του ὁ Χριστός... τόν κρατάει στό δεξί χέρι Του!

Αὐτό εἶναι φοβερό, καί ταυτοχρόνως παρήγορο, ὅτι ὁ ἱερός κλῆρος εἶναι στό δεξί χέρι τοῦ Θεοῦ. Φοβερό μέν διότι ἀνά πᾶσα στιγμή ὁ κληρικός, πού εἶναι στά χέρια τοῦ Χριστοῦ, μπορεῖ νά δεχθεῖ σύνθλιψη, ζούληγμα –*Εἶσαι στό χέρι μου, ὑπό τήν προστασία μου, ἀλλά καί σέ ζουλάω ὅμως!*– ἀλλά μπορεῖ νά δεχθεῖ καί ἀποδοκιμασία ἢ ἀπόρριψη –*Πρόσεξε, γιατί θά σέ πετάξω!* Αὐτό εἶναι φοβερό. Εἶναι ὅμως καί παρήγορο, διότι κάθε τι πού συμβαίνει στήν Ἐκκλησία δέν τό ἐπωμίζεται ἐξ ὁλοκλήρου ὁ ἐργάτης τῆς Ἐκκλησίας στους ὥμους του, ἀλλά τό πολύ βάρος πέφτει στόν Χριστό. Ἐκεῖνος σηκώνει τό βάρος τῆς Ἐκκλησίας Του, γιατί σηκώνει μαζί καί τόν ἐργάτη.

Ὁ ἐργάτης τῆς Ἐκκλησίας, ὁ τίμιος ἐργάτης, αἰσθάνεται τήν ἀσφάλεια τοῦ Κυρίου, μέσα στή φούχτα Του, μέσα στό χέρι τοῦ Κυρίου! Εἶναι πολύ σπουδαῖο τό νά γνωρίζεις ὅτι εἶναι στό χέρι τοῦ Χριστοῦ! Ὁ Κύριος βλέπει τούς κόπους τοῦ ἐργάτου, βλέπει τήν πίστη του, βλέπει τήν ἀγάπη του, βλέπει ἀκόμη τίς ἀδικίες

καί τίς παραγκωνίσεις πού τοῦ γίνονται, καί ὡς παντε-
πόπτης καί παντογνώστης Κύριος ἀμείβει δίκαια καί
ἀποκαθιστᾷ στή Βασιλεία Του τόν σωστό ἐργάτη.

Βλέπετε λοιπόν πόσο φοβερό ἀλλά καί παρήγορο
εἶναι γιά τόν ἱερό κλῆρο τό ὅτι βρίσκεται στό δεξι χέρι
τοῦ Θεοῦ.

Ἀλλά πρίν προχωρήσουμε, ἀγαπητοί μου, σ' αὐτά
πού ὁ Κύριος θά πεῖ στόν Ἰωάννη νά γράψει στίς ἐπι-
στολές πού θά στείλει στίς ἑπτὰ Ἐκκλησίες τῆς Μικρᾶς
Ἀσίας, εἶναι ἀνάγκη νά προτάξουμε μιά μικρή, σύντο-
μη εἰσαγωγή σ' αὐτές τίς ἑπτὰ ἐπιστολές, τῶν ὁποίων
μάλιστα πολλά στοιχεῖα εἶναι ἐπαναλαμβανόμενα.

Κατ' ἀρχάς, εἶναι φανερό ὅτι ὅταν ὁ Κύριος λέει
Γράψε στόν ἄγγελο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἐφέσου, γιά
παράδειγμα, δέν σημαίνει ὅτι οἱ ἐπιστολές αὐτές στάλ-
θηκαν χωριστά ἀπό τό ὅλο βιβλίο τῆς Ἀποκαλύψεως,
ἀλλά ὅτι στήν κάθε Ἐκκλησία στάλθηκε ὁλόκληρο τό
βιβλίο, πού μέσα περιεῖχε τήν κάθε ἐπιστολή πού ἀφο-
ροῦσε τήν συγκεκριμένη Ἐκκλησία. Δηλαδή ἡ Ἐκκλη-
σία τῆς Ἐφέσου μποροῦσε νά βρεῖ τή δική της ἐπιστο-
λή μέσα στό βιβλίο· ἡ Ἐκκλησία τῆς Περγάμου μπο-
ροῦσε ὁμοίως νά βρεῖ τή δική της ἐπιστολή... καί οὕτω
καθεξῆς· ἀλλ' ὅμως κάθε Ἐκκλησία δέχθηκε ξεχωρι-
στά ὁλόκληρο τό βιβλίο τῆς Ἀποκαλύψεως. Ἐξ ἄλλου
οἱ ἑπτὰ Ἐκκλησίες τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀποτελοῦν κλα-
σικούς ἀντιπροσωπευτικούς τύπους τῆς ὅλης, μίας, ἀγί-
ας, καθολικῆς καί ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ καθολικότητα αὐτή τῆς Ἐκκλησίας φαίνεται
καί ἀπό τή φράση πού ἐπαναλαμβάνει ὁ Κύριος στό τέ-
λος κάθε ἐπιστολῆς Του, ἀνεξαρτήτως ἂν αὐτή ἡ ἐπι-

στολή ἀπευθύνεται σέ συγκεκριμένη Ἐκκλησία: «Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ Πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις»¹³. Ὅποιος ἔχει αὐτιά, ἅς ἀκούσει τί λέει τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο στίς Ἐκκλησίες. Μά, ἀφοῦ κάθε ἐπιστολή ἀπευθύνεται πρὸς τὴν κάθε μιά Ἐκκλησία· πῶς λοιπόν στό τέλος κάθε ἐπιστολῆς ἔχει τὸ «ταῖς ἐκκλησίαις»; Αὐτό δείχνει ἀκριβῶς, ἀγαπητοί μου, ὅτι ὅλες οἱ ἐπιστολές ἔχουν τὸν συγκεκριμένο τους χαρακτήρα, ἀλλὰ ταυτοχρόνως ἀπευθύνονται πρὸς τὴν μία Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ.¹⁴

Ἀκόμα πρέπει νά σᾶς πῶ ὅτι κάθε ἐπιστολή ἔχει ἐντελῶς συγκεκριμένη ἱστορική βάση. Ὅταν μιλάει περὶ τοῦ ἐπισκόπου Ἀντίπα, ὅπως θά δοῦμε παρακάτω, μιλάει γιά συγκεκριμένη ἱστορική πραγματικότητα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Περγάμου, πού εἶναι ὁ ἐπίσκοπός της, ὁ Ἀντίπας· συγκεκριμένο ἱστορικό πρόσωπο, μέ τὸ ὄνομα Ἀντίπας. Ἡ ὅταν, στήν ἐπιστολή πρὸς τὸν ἐπί-

13. Συμφώνως πρὸς τὴν Ἀποκάλυψιν (2,7· 11· 17· 29, 3, 6· 13· 22), ὅ,τι λέγει ὁ Χριστός πρὸς τὰς Ἐκκλησίας, λέγει συγχρόνως καί τὸ Πνεῦμα, ἕκαστον βεβαίως πρόσωπον μέ τὸν ἰδικόν Του τρόπον (Νικολάου Σωτηροπούλου, *Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα Γιαχβέ*, ἐκδ. ὁ Σταυρός, Ἀθήναι 2006, σ. 15).

14. Ἡ ἀφυπνιστική αὐτὴ πρόσκληση, «Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ Πνεῦμα λέγει ταῖς Ἐκκλησίαις» –πού στὰ εὐαγγέλια ὑπενθυμίζει τὴ συνηθισμένη φράση-προτροπὴ τοῦ Κυρίου «Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκούετω» (Ματθ. 11,15, Μάρκ. 4,9, Λουκᾶ 8,8), παρακινώντας στὴν κατανόηση τῶν βαθέων νοημάτων παραβολῶν Του– ἐπαναλαμβάνεται στερεότυπα στό τέλος κάθε ἐπιστολῆς, εἴτε εἰσάγοντας τὸν ἐπίλογο στίς τρεῖς πρῶτες ἐπιστολές (Ἀποκ. 2,7· 11· 17) εἴτε λειτουργώντας ὡς κατακλείδα στίς ὑπόλοιπες (Ἀποκ. 2, 29· 3, 6· 13· 22), ἐφιστώντας ἔτσι τὴν προσοχὴ τῆς Ἐκκλησίας στό περιεχόμενο τῆς ἐπιστολῆς ἀλλὰ καί στὴν ὑπόσχεση πού ἀκολουθεῖ.

σκοπο τῆς Ἐφέσου, ἀναφέρεται στό φαινόμενο τῶν Νικολαϊτῶν, αὐτῶν τῶν αἵρετικῶν πού εἶχαν ἐνσκήψει στήν Ἐκκλησία τῆς Ἐφέσου, αὐτό εἶναι ἐντελῶς συγκεκριμένο καί ἱστορικῶς κατοχυρωμένο.

Ὡστε βλέπουμε ὅτι ἡ προφητεία ἐξυπηρετεῖ δύο τουλάχιστον σκοπούς· τήν παροῦσα –τήν τότε– ἱστορική κατάσταση τῶν συγκεκριμένων Ἐκκλησιῶν, ἀλλά καί τήν μέλλουσα κατάσταση τῆς ὅλης Ἐκκλησίας, τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας. Ἐπομένως οἱ ἑπτὰ ἐπιστολές πρός τίς ἑπτὰ Ἐκκλησίες τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀποτελοῦν ἑπτὰ πτυχές τῆς μίας, ἁγίας, καθολικῆς Ἐκκλησίας, πού ἀφοροῦσαν τόσο τίς τότε ἑπτὰ Ἐκκλησίες, ὅσο καί τήν Ἐκκλησία σήμερα, καί σέ κάθε ἐποχή, μέχρι τό τέλος τῆς Ἱστορίας. Ἄρα ὅ,τι θά ἀναφερθεῖ στήν καθεμιά ἀπό τίς ἑπτὰ Ἐκκλησίες χωριστά, ἔχει τήν ἱστορική του διάσταση, ἀλλά ταυτοχρόνως ἀναφέρεται καί σέ κάθε σημεῖο τῆς κάθε Ἐκκλησίας, σέ κάθε ἐποχή, καί στήν ἐποχή μας φυσικά.

Γι' αὐτόν τόν λόγο σᾶς εἶπα ὅτι οἱ ἐπιστολές αὐτές ἀποκαλύπτουν κάποιες ἀληθινές, κλασικές, ἀντιπροσωπευτικές πτυχές τῆς Ἐκκλησίας, καί τοῦτο διότι πάντα θά ὑπάρχουν μέσα στήν Ἐκκλησία ἡ πίστη, ὁ ζήλος, ἡ ραθυμία, ἡ ὑποτίμηση, τά σκάνδαλα, οἱ διωγμοί, οἱ διαστροφές τῆς πίστεως καί τῆς ἠθικῆς, ἀλλά καί γενικά πάντα θά ὑπάρχουν μέσα στήν Ἐκκλησία τά φωτεινά καί τά σκοτεινά πρόσωπα καί πράγματα. Κι ἔτσι, ἀφοῦ αὐτά ἐκτίθενται σ' αὐτές τίς ἑπτὰ ἐπιστολές, ἀποτελοῦν πραγματικότητες τῆς Ἐκκλησίας.

Οἱ ἐπιστολές αὐτές, καί οἱ ἑπτὰ, ἔχουν συνταχθεῖ στό ἴδιο σχῆμα καί στό ἴδιο ὕφος. Τίς διακρίνει μία

ἔξαρση καί μία ρωμαλεότητα γλώσσας καί ὕφους, σέ συνδυασμό μέ μία ἀφάνταστη ἀπλότητα καί λιτότητα. Ἦχουν δέ μεταξύ τους καί κάποια κοινά σημεία. Τά κοινά αὐτά σημεία –πού εἶναι ὁκτώ, ἴσως καί περισσότερα– εἶναι τά ἑξῆς:

Πρῶτον. Ἦχουν κοινή προσφώνηση· «*Τῷ ἀγγέλῳ τῆς (τάδε) ἐκκλησίας γράψον*»¹⁵. Αὕτη εἶναι μία στερεότυπη ἐπαναλαμβανόμενη προσφώνηση, κοινή καί στίς ἑπτὰ ἐπιστολές.

Δεύτερον. Ὑπάρχει κοινή εἰσαγωγή· «*τάδε λέγει ὁ ...*»¹⁶ καί τά λοιπά· γιά παράδειγμα, «*ὁ κρατῶν τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας*», «*ὁ ἔχων τὰς κλεῖς τοῦ παραδείσου*», καί οὕτω καθεξῆς.

Αὐτό, τό «*τάδε λέγει*», θυμίζει εἰσαγωγή προφητειῶν Παλαιᾶς Διαθήκης, καί ἀναφέρεται στόν Χριστό. Γράψε ὅτι αὐτά λέει ἐκεῖνος πού σοῦ ὑπαγορεύει τώρα νά γράψεις· συνεπῶς ὁ Χριστός.

Βλέπετε ἐδῶ αὕτη τήν ἔκφραση; Ἐκεῖ, στήν Παλαιά Διαθήκη, «*τάδε λέγει Κύριος*», τά ἑξῆς λέγει ὁ Κύριος· ἐδῶ, στήν Ἀποκάλυψη, τά ἑξῆς λέγει ἐκεῖνος πού σοῦ ὑπαγορεύει τώρα νά γράψεις τήν ἐπιστολή· ὁ ἴδιος τύπος, «*τάδε λέγει*».

Καί αὐτός πού ὑπαγορεύει στόν Ἰωάννη νά γράψει τίς ἐπιστολές ἐμφανίζεται μέ χαρακτηριστικά πού εἶναι παρμένα ἀπό τό προοίμιο (στίχοι 4-8) ἀλλά καί ἀπό τήν εἰσαγωγική ὁπτασία (8-20). Γιά παράδειγμα, «*τάδε λέγει ὁ ἀμήν, ὁ μάρτυς ὁ πιστός καί ἀληθινός, ἡ ἀρχή τῆς κτίσεως τοῦ Θεοῦ...*»· ἥ, ἀκόμη, «*τάδε λέγει ὁ*

15. Ἀποκ. 2, 1· 8· 12· 18. 3, 1· 7· 14.

16. ὅπ. παρ.

πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος...» καὶ οὕτω καθεξῆς.¹⁷

Τρίτον. «οἶδά σου τὰ ἔργα»¹⁸. Καὶ αὕτη εἶναι μία στερεότυπη φράση μέσα στίς ἑπτὰ ἐπιστολές, πού φανερώνει τόν παντεπόπτη Χριστό. «οἶδά σου τὰ ἔργα», δηλαδή γνωρίζω τὰ ἔργα σου! Αὐτό σημαίνει ὅτι ὁ Χριστός γνωρίζει τὰ πάντα· καὶ ἄλλοτε μέν ἐπαινεῖ, ἄλλοτε δέ ἐπιπλήττει.

Ἀπό τίς ἑπτὰ ἐπιστολές, ἡ μία δέν ἔχει κανέναν ἔπαινο, παρὰ μόνο ἐπίπληξη· μία ἄλλη ἐπιστολή δέν ἔχει καμμία ἐπίπληξη, ἀλλά μόνον ἔπαινο· οἱ ἄλλες πέντε ἐπιστολές ἀναμίξ, ἔχουν καὶ ἔπαινο καὶ ἐπίπληξη, ἔχουν καὶ τὰ δύο ταυτοχρόνως.

Τέταρτον. Ἄλλη στερεότυπη φράση: «Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω»¹⁹, δηλαδή αὐτός πού ἔχει αὐτί ἅς ἀκούσει. Ἐδῶ ἐφιστᾶται ἡ προσοχή τῶν παραληπτῶν, ἀναγνωστῶν ἢ ἀκροατῶν τοῦ βιβλίου τῆς Ἀποκαλύψεως.

Πέμπτον. Συχνά συναντᾶται ἡ φράση «*Τῷ νικῶντι...*»²⁰, σ' αὐτόν πού νικάει... Δίνονται ὑποσχέσεις πρὸς τοὺς πιστοὺς, ἀλλὰ καὶ τοὺς γενναίους ἀγωνιστές.

Ἑκτον. Ἐμφανίζεται ὁ Χριστός ὡς νικητὴς τοῦ κόσμου, γιατί «*ἔρχεται ταχύ*»²¹, ἔρχεται γρήγορα.

Ἑβδομον. Ἐμφανίζεται ἡ κρισιμότητα τῆς θέσεως ὅλων τῶν Ἐκκλησιῶν πού ἀναφέρθηκαν. Αὐτό φαίνεται ἀπ' αὐτό πού ὁ Χριστός λέει: «*εἰ δὲ μή, ἔρχομαί σοι ταχὺ καὶ κινήσω τὴν λυχνίαν σου ἐκ τοῦ τόπου αὐ-*

17. Ἀποκ. 2, 8, 3, 14.

18. Ἀποκ. 2, 9· 19, 3, 1· 8· 15.

19. Ἀποκ. 2, 7· 11· 17· 29, 3, 6· 13· 22.

20. Ἀποκ. 2, 7· 17· 20.

21. Ἀποκ. 3, 11, 22, 7· 12.

τῆς»²². Δηλαδή, ἂν δέν μέ ἀκούσεις, θά ἔρθω γρήγορα σ' ἐσένα καί θά σέ ταρακουνήσω, θά σέ βγάλω ἀπό τή θέση σου. Συνεπῶς, ἀνά πᾶσα στιγμή, ἡ θέση τῆς κάθε Ἐκκλησίας εἶναι κρίσιμη.

Καί, τέλος, ὄγδοον. Ἡ κάθε Ἐκκλησία ἔχει συγκεκριμένη γεωγραφική θέση· καί ἔχει τή θέση ἐκείνη πού τῆς καθόρισε ὁ Χριστός, ἐκεῖ πού τή φύτεψε, ἐκεῖ πού τήν ἔστησε ὁ Χριστός. Ὅπως θά ἔλεγα κι ἐγώ ὅτι ὁ Θεός μέ φύτεψε στή Λάρισα· τόν ἄλλο τόν φύτεψε ἐκεῖ, ἀλλοῦ ἔστειλε τούς Ἀποστόλους Του καί ἱδρυσαν τίς κατά τόπους Ἐκκλησίες.

Θυμηθεῖτε, ὅταν ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἤθελε νά πάει στή Βιθυνία, πρὸς τήν Ἀγκυρα, νά στραφεῖ δηλαδή ἀνατολικά τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἐνῶ βρισκόταν στήν Τρωάδα, κοντά στά Δαρδανέλια, ὁ Κύριος τοῦ εἶπε: Ὅχι· θά περάσεις δυτικά, θά περάσεις ἐπὶ εὐρωπαϊκοῦ ἐδάφους.²³

Ποιός εἶναι λοιπόν αὐτός πού καθορίζει τά γεωγραφικά ὅρια μιᾶς Ἐκκλησίας; Ὁ Χριστός. Ὅταν λοιπόν ὁ Χριστός λέει «καὶ κινήσω τὴν λυχνίαν σου ἐκ τοῦ τόπου αὐτῆς», σημαίνει ὅτι Ἐκεῖνος καθορίζει τά γεωγραφικά ὅρια, ὅτι Ἐκεῖνος μπορεῖ πράγματι νά κινήσει τὴν λυχνία, δηλαδή τὴν κάθε Ἐκκλησία, ἀφοῦ Ἐκεῖνος καθόρισε τὸν τόπο τῆς κάθε Ἐκκλησίας.

Αὐτά τά πολὺ λίγα εἶχα νά πῶ, ἀγαπητοί μου, σάν μιά μικρὴ εἰσαγωγή στὶς ἑπτὰ ἐπιστολές πού ἀκολουθοῦν.

22. Ἀποκ. 2, 5· 16.

23. Πράξ. 16, 6-10.

Καί τώρα, μέ τή βοήθεια τοῦ Θεοῦ, μπαίνουμε στό 2ο κεφάλαιο. Μέχρι τώρα ἔχουμε κάνει ὀκτώ ὁμιλίες, ἀναφερόμενες στό 1ο κεφάλαιο· πολύ βιαστικά, πολύ γρήγορα, σχεδόν τρέχαμε... Ὅπως βλέπετε, τρέχουμε! Μπαίνουμε λοιπόν στό 2ο κεφάλαιο, σύν Θεῷ, πού, μαζί μέ τό 3ο, ἀναφέρεται στίς ἐπτά ἐπιστολές πού ἀποστέλλει ὁ Κύριος.

Ἡ πρώτη ἐπιστολή εἶναι πρός τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ἐφέσου· ἀκοῦστε την:

«Τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Ἐφέσῳ ἐκκλησίας γράψον· τάδε λέγει ὁ κρατῶν τοὺς ἐπτὰ ἀστέρας ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, ὁ περιπατῶν ἐν μέσῳ τῶν ἐπτὰ λυχνιῶν τῶν χρυσῶν· οἶδα τὰ ἔργα σου καί τὸν κόπον σου καί τὴν ὑπομονήν σου, καί ὅτι οὐ δύνη βασιλεῦσαι κακοῦς, καί ἐπείρασας τοὺς λέγοντας ἑαυτοὺς ἀποστόλους εἶναι, καί οὐκ εἰσί, καί εὗρες αὐτοὺς ψευδεῖς· καί ὑπομονήν ἔχεις, καί ἐβάστασας διὰ τὸ ὄνομά μου, καί οὐ κεκοπίακας. ἀλλὰ ἔχω κατὰ σοῦ, ὅτι τὴν ἀγάπην σου τὴν πρώτην ἀφῆκας. μνημόνευε οὖν πόθεν πέπτωκας, καί μετανόησον καί τὰ πρῶτα ἔργα ποιήσον· εἰ δὲ μή, ἔρχομαί σοι ταχὺ καί κινήσω τὴν λυχνίαν σου ἐκ τοῦ τόπου αὐτῆς, ἐὰν μὴ μετανόησης. ἀλλὰ τοῦτο ἔχεις, ὅτι μισεῖς τὰ ἔργα τῶν Νικολαιτῶν, ἃ καὶ γὰρ μισῶ. Ὁ ἔχων οὕς ἀκουσάτω τί τὸ Πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. Τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ φαγεῖν ἐκ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, ὃ ἐστιν ἐν τῷ παραδείσῳ τοῦ Θεοῦ μου.»²⁴

Τί ὠραῖο τό κείμενο, ἀγαπητοί μου! Καί ἂν κανεῖς ἔχει μάθει καί λίγα γραμματάκια... νά, αὐτά τά λίγα πού μαθαίνουμε στό Γυμνάσιο. Ἀλλά τώρα πιά δέν μα-

24. Ἀποκ. 2, 1-7.

θαίνουν στο Γυμνάσιο αυτά τά λίγα γραμματάκια! Τώρα μαθαίνουν άλλα πράγματα· δέν ξέρω τί μαθαίνουν! Πάντως ἐκεῖνα τά λίγα Ἀρχαῖα πού μαθαίναμε κάποτε στό σχολεῖο, τά κουτσά, τά στραβά, μᾶς βοηθοῦν τουλάχιστον νά καταλαβαίνουμε λιγάκι τήν Ἁγία Γραφή.²⁵

Τί ὥραῖο λοιπόν τό κείμενο... τί ὥραῖο! Καί μάλιστα σκεφθεῖτε ὅτι αὐτά γράφηκαν πρωτοτύπως! Ὅταν πῆρε τό φτερό, τόν κονδυλοφόρο νά γράψει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστής, καί οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι, ἔγραψε αὐτές τίς ἴδιες λέξεις πού ἐμεῖς σήμερα διαβάζουμε! Γιά σκεφθεῖτε, τί ζεστασιά ἔχουν αὐτές οἱ λέξεις! Εἴμαστε Ἕλληνες, καί ἔχουμε αὐτό τό μεγάλο προνόμιο, νά διαβάζουμε τό κείμενο στή γλώσσα μας, τίς λέξεις ὅπως βγῆκαν ἀπό τό στόμα τοῦ Χριστοῦ, ζεστές-ζεστές, ὁμορφες, γραμμένες πάνω στήν μεμβράνη! Ἔτσι τίς διαβάζουμε! Τί ὥραῖο αὐτό!

Καταρχάς, εἶδατε αὐτό τό πραγματικά παιδαγωγικό στοιχεῖο στήν ἐπιστολή; Στήν ἀρχή τόν ἐπαινεῖ τόν ἄγγελο τῆς Ἐφέσου· μετὰ ὅμως τόν κατηγορεῖ· λέει: *Παρά ταῦτα, ἔχω κάτι ἐναντίον σου· ὅτι ἄφησες τήν ἀγάπη σου τήν πρώτη!* Ἀλλά ἔχεις καί κάτι καλό... καί

25. Ὁ π. Ἀθανάσιος δέν ἔχανε τήν εὐκαιρία νά τονίζει τήν μεγάλη ἀξία τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς· γι' αὐτό καί στίς ὁμιλίες του πρῶτα ἀνεγίνωσκε τήν Γραφή καί τούς Πατέρες στό πρωτότυπο, καί στή συνέχεια μετέφραζε καί σχολίαζε. Ἐπίσης ἐξέφραζε τήν ἔντονη δυσαρέσκεια καί βαθιὰ του λύπη στή μεθοδευμένη ἀλλοίωση τῆς ἐλληνικῆς καί στή βαθμιαία ἀπομάκρυνσή μας, κυρίως μέσω τοῦ σχολείου, ἀπό τήν ἀρχαία ἐλληνική, πού σκοπό ἔχει τήν ἀποξένωση τοῦ λαοῦ μας ἀπό τήν πλούσια πνευματική του παράδοση, τήν ἀποκοπή του ἀπό τίς ρίζες του καί τελικά τόν παντελῆ ἀφανισμό τοῦ ἐλληνοχριστιανικοῦ μας πολιτισμοῦ.

λοιπά. Εἶναι αὐτό τό παιδαγωγικότατο στοιχεῖο, *μιὰ στό καρφί καί μιὰ στό πέταλο*. Θά τοῦ ἀναφέρει, μέ εὐ-
λικρίνεια φυσικά, καί τά καλά καί τά ἄσχημα στοιχεῖα
του. Ὅλα αὐτά, ἀγαπητοί μου, πού ἀποτελοῦν στοιχεῖα
τῆς Ἐκκλησίας μας, δηλαδή τοῦ ἑαυτοῦ μας, καί τοῦ
κλήρου καί τοῦ λαοῦ, ξετυλίγονται μέσα στήν ἐπιστο-
λή.

Καί μέ τή βοήθεια τοῦ Θεοῦ, προχωροῦμε νά ἀνα-
λύσουμε: «*Τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Ἐφέσῳ ἐκκλησίας γρά-
ψον.*»²⁶. Καί στόν ἐπίσκοπο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἐφέ-
σου γράψε.

Ὡς πρώτη ἀπό τίς ἐπτά Ἐκκλησίες ἐκλέγεται ἡ
Ἐφεσος, πού τήν ἐποχή ἐκείνη ἦταν κέντρο καί πρω-
τεύουσα τῆς Ἀνθυπατικῆς Ἀσίας, ὅπως λεγόταν τότε ἡ
Μικρά Ἀσία.²⁷

Ἐκεῖ στήν Ἐφεσο ὑπῆρχε ναός τῆς ἐφεσίου Ἀρτέ-
μιδος, θεᾶς τῆς γονιμότητος, πού ἦταν ἰσοτίμη μέ τήν
Δήμητρα τῆς ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος, καί ὄχι ἀντίστοιχη

26. Ἀποκ. 2, 1.

27. Στά ρωμαϊκά χρόνια δέν ὑπῆρχε ὁ ὅρος *Μικρά Ἀσία*. Ὀνομα-
ζόταν Ἀνθυπατική Ἀσία ἐπειδή διοικεῖτο ἀπό ἀνθύπατο (procon-
sul). Ἡ Ἐφεσος, πανάρχαια ἰωνική κοσμοπολίτικη πόλη, βρισκό-
ταν στά παρὰ τῆς Λυδίας, στό Ἰκάριο πέλαγος. Προσαρτήθηκε
στό ρωμαϊκό κράτος τό 133 π.Χ. μέ διαθήκη τοῦ βασιλέως τῆς
Περγᾶμου Ἀττάλλου Γ΄ τοῦ Φιλομήτορος, κι ἔγινε ἡ πρωτεύουσα
τῆς ρωμαϊκῆς ἐπαρχίας τῆς Ἀνθυπατικῆς Ἀσίας (Asia proconsu-
laris). Ἡ ὑπαρξή της μαρτυρεῖται ἀπό τό 1020 π.Χ.. Τήν ὀνόμαζαν
Ἀγορά τῆς Ἀσίας ἐπειδή σ' αὐτήν κατέληγαν οἱ περισσότεροι
ἐμπορικοί δρόμοι τῆς Ἀνατολῆς, ὁ Ὅμηρος *Ἀφνειὸν Κόρινθον*,
ἐνῶ ὁ Κικέρων *Φῶς ὅλης τῆς Ἑλλάδος* (*Lumen totius Graeciae*).
Πάντως ἡ ἴδια διακήρυττε πῶς εἶναι «*ἡ πρώτη τῆς Ἀσίας κάλλι
καί μεγέθει καὶ λαμπροτάτη καὶ μητρόπολις*» (CIG 2992).

μέ την Ἀρτέμιδα, τή θεά τοῦ κυνηγίου. Ἔχει πολλή σημασία αὐτό πού σᾶς λέω· γι' αὐτό καί σᾶς κάνω αὐτήν τήν ἱστορική τοποθέτηση-πλαισίωση, γιά νά ἀντιληφθεῖτε τί δημιουργήθηκε σ' αὐτή τήν πόλη.

Ὁ ναός της θεωρεῖτο ὡς ἓνα ἀπό τά *ἑπτὰ θαύματα* τοῦ ἀρχαίου κόσμου!²⁸ Ἦταν πολύ ὠραῖος ὁ ναός, τόν ὁποῖο καί ἔκαψε ὁ Ἡρόστρατος γιά νά ἀποκτήσει δόξα ἀπό τήν ἀνάποδη!²⁹ Συγκέντρωνε δέ, καί ἡ πόλη καί ὁ ναός, ὅλους τούς πληθυσμούς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας πού πῆγαιναν νά λατρέψουν τήν Ἀρτέμιδα.

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος μάλιστα θά γράψει ὅτι εἶχε μείνει κάπου δύο χρόνια στήν Ἐφεσο, ἴσως καί πιό πολύ, ὥστε νά ἀκούσει τό κήρυγμά του ὅλη ἡ Ἀσία. Πῶς ἄκουσε τό κήρυγμά του ὅλη ἡ Ἀσία, μένοντας ὁ ἴδιος στήν Ἐφεσο; Ἐρχονταν οἱ ἄνθρωποι στήν πρωτεύουσα, ὅχι μόνο γιά ψώνια καί γιά δουλειές καί γιά ὑποθέσεις, ἀλλά καί γιά τήν λατρεία τῆς Ἀρτέμιδος. Ἐκεῖ ἔβρισκαν τόν Παῦλο, ὁ ὁποῖος μιλοῦσε καθημερινά σέ μία σχολή κάποιου *Τυράννου*, ὅπως ἦταν τό ὄνομά του· καί ἀπό τήν σχολή ἐκείνη, μέσα σέ δύο χρόνια, πέρασε ὅλη ἡ Ἀσία, ὅπως γράφουν οἱ *Πράξεις* τῶν Ἀποστόλων.³⁰

28. Αὐτά ἦταν τά ἐξῆς: οἱ Πυραμίδες τῆς Γκίζας στήν Αἴγυπτο, οἱ κρεμαστοί Κῆποι στήν Βαβυλώνα, ὁ Φάρος τῆς Ἀλεξανδρείας στήν Αἴγυπτο, ὁ ναός τῆς Ἀρτέμιδος στήν Ἐφεσο, τό Μανσωλεῖο στήν Ἀλικαρνασσό, ὁ Κολοσσός στή Ρόδο καί τό χρυσελεφάντινο ἄγαλμα τοῦ Διός στήν Ὀλυμπία.

29. Στράβωνος Γεωγράφου, *Γεωγραφικά*, 14.1.22.1-18: «Τὸν δὲ νεὼν τῆς Ἀρτέμιδος πρῶτος μὲν Χερσίφρων ἡρχιτεκτόνησεν, εἴτ' ἄλλος ἐποίησε μείζων ὥς δὲ τοῦτον Ἡρόστρατος τις ἐνέπρησεν ... ἐξ ἱεροσυλίας καὶ ἀποστερήσεως φιλοδοξεῖν».

30. Βλ. *Πράξ.* 19, 9-10.

Ἀκόμη, στήν πόλη αὐτή εἶχε τό κέντρο τῆς δράσεως του καί τῶν ἱεραποστολικῶν του ἐξορμήσεων καί αὐτός ἀκόμη ὁ εὐαγγελιστής Ἰωάννης, ὅπως καί ὁ ἀπόστολος Παῦλος πού σᾶς ἀνέφερα.

Πρῶτος ἐπίσκοπος τῆς Ἐφέσου, τῆς μεγάλης αὐτῆς πόλεως, ὑπῆρξε ὁ Τιμόθεος, πρὸς τόν ὁποῖο ἔστειλε ὁ ἀπόστολος Παῦλος δύο ἐπιστολές. Εἶναι ὅμως ἄγνωστο ἐάν τότε πού στέλνεται ἡ ἐπιστολή αὐτή τοῦ Κυρίου, ἐνσωματωμένη στό βιβλίο τῆς Ἀποκαλύψεως, ζοῦσε ὁ Τιμόθεος ἢ τόν εἶχε διαδεχθεῖ ὁ ἀναφερόμενος ἀλλά καί ἐπαινούμενος ἀπό τόν ἅγιο Ἰγνάτιο Ὀνήσιμος.³¹ Δέν τό ξέρουμε.

Πάντως, εἴτε ὁ Ὀνήσιμος εἶναι, πού ἐπαινεῖται ἀπό τόν ἅγιο Ἰγνάτιο, εἴτε ὁ Τιμόθεος, πού ἐπαινεῖται ἀπό τόν ἀπόστολο Παῦλο,³² καί οἱ δυο αὐτοί εἶναι ἅγιοι. Ἀλλά τό ὅτι ὁ Κύριος ἀπευθύνεται πρὸς τόν ἐπίσκοπο τῆς Ἐφέσου μέ τά ψεγάδια του, ἀγαπητοί μου, αὐτό δίνει πολύ θάρρος σ' ἐμᾶς. Γιατί θάρρος; Γιά νά μή νομίσουμε ὅτι ἅγιος σημαίνει ἰδεατός ἄνθρωπος.

Προσέξτε: ἰδεατός ἄνθρωπος δέν ὑπάρχει· ἀπλῶς ὑπάρχει ἀγωνιζόμενος ἄνθρωπος. Καί ἡ ἀγιότητα βρῖσκεται μέσα στόν χῶρο τῆς ἀγωνιστικότητος, καί ὅχι τῆς ἰδεατότητος. Ἄς τό πάρουμε εἴδηση αὐτό. Καί τό λέω γιά νά μή νομίσουμε ὅτι ἡ ἀγιότητα, γιά τήν ὁποία

31. Βλ. ἁγ. Ἰγνατίου τοῦ Θεοφόρου, *Πρὸς Ἐφεσίους*, PG 5, 645A: «Ἐπεὶ οὖν τὴν πολυπληθίαν ὑμῶν ἐν ὀνόματι Θεοῦ ἀπειλήφα ἐν Ὀνησίμῳ, τῷ ἐν ἀγάπῃ ἀδιηγῆται, ὑμῶν δὲ ἐν σαρκὶ ἐπισκόπων· ὃν εὐχόμεαι κατὰ Ἰησοῦν Χριστὸν ὑμᾶς ἀγαπᾶν, καὶ πάντας ὑμᾶς αὐτῷ ἐν ὁμοιότητι εἶναι. Εὐλογητὸς γὰρ ὁ χαρισάμενος ὑμῖν ἀξί-οις οὕσι τοιοῦτον ἐπίσκοπον κεκτήσθαι».

32. Βλ. Κολ. 4, 9. Φιλήμ. 10-12.

καλούμαστε,³³ εἶναι τόσο μακριά μας, ὥστε νά εἶναι ἀδύνατον ποτέ νά τήν ἐγγίσουμε. Ὅχι· εἶναι πλάνη! Δουλειά τοῦ διαβόλου εἶναι αὕτη, νά μᾶς πεῖ δηλαδή ὅτι ἡ ἀγιότητα εἶναι ἰδεατή καί ὅτι ἐμεῖς δέν τή φθά-
νουμε, γιά νά μᾶς φάει ὁ διάβολος!³⁴ Ὅχι, ἀγαπητοί μου· ἡ ἀγιότητα εἶναι ἀγωνιζόμενη.

Ἀκόμη, στήν πόλη τῆς Ἐφέσου ἐμφανίσθηκαν πολ-
λύ νωρίς, ἤδη ζῶντος τοῦ ἀποστόλου Παύλου, οἱ ἰουδα-
ϊζοντες καί γνωστικίζοντες αἵρετικοί.³⁵

Ὅταν ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἐρχόταν ἀπό τήν Ἑλ-
λάδα καί κατευθυνόταν πρὸς τήν Ἱερουσαλήμ, ἐπειδή
δέν εἶχε καιρό καί βιαζόταν νά προλάβει τήν ἡμέρα
τῆς Πεντηκοστῆς στή Ἱεροσόλυμα, κάλεσε τούς πρε-
σβυτέρους τῆς Ἐφέσου νά τόν περιμένουν στή Μίλητο·
ἐκεῖ τούς μίλησε καί τούς εἶπε τά ἑξῆς:

*«Εγὼ γὰρ οἶδα τοῦτο, ὅτι εἰσελεύσονται μετὰ τὴν
ἄφιξίν μου λύκοι βαρεῖς εἰς ὑμᾶς μὴ φειδόμενοι τοῦ*

33. Βλ. *Λευιτ.* 20,7· 26. *Ἦσ.* 1,46. *Α΄ Κορ.* 4,16. 11, 1. 14,20. 15,58. *Ἐφεσ.* 5,1. *Φιλιπ.* 3,17. *Α΄ Πέτρ.* 1,16. *Ἀποκ.* 22,11. κ.ά.

34. Πρβλ. *Α΄ Πέτρ.* 5, 8.

35. *Ἰουδαῖζοντες* ὀνομάζονταν οἱ Χριστιανοὶ Ἑβραῖοι πού προέρ-
χονταν κυρίως ἀπὸ τὴ συντηρητικὴ θρησκευτικὴ ὁμάδα τῶν Φαρι-
σαίων. Αὐτοὶ δίδασκαν ὅτι οἱ ἐξ ἐθνῶν Χριστιανοὶ δέν θά σώζον-
ταν μέ μόνη τὴ μετοχὴ τους στήν Ἐκκλησίαν· γι' αὐτὸ ὀφείλαν του-
λάχιστον νά ὑποστοῦν τὴν περιτομή, πού ἡ ἐβραϊκὴ θρησκεία ἐπέ-
βαλλε, καί νά τηροῦν τὸν ἐβραϊκὸ νόμο. Οἱ Γνωστικοί, ἀπὸ τὴν
ἄλλη, ἦταν διάφορες θρησκευτικὲς ὁμάδες τῶν πρώτων τεσσάρων
αἰώνων μ.Χ. πού πίστευαν σ' ἓνα σωτηριολογικὸ θρησκευτικὸ σύ-
στημα βασισιμένο στήν ἡμιδιασθητικὴ μυστικιστικὴ ἔννοια τῆς
Γνώσεως. Στὶς περισσότερες περιπτώσεις ἀποδέχονταν ὡς λυτρω-
τικὴ θεότητα τὸν Ἰησοῦ Χριστό, προσδίδοντάς του ὅμως διαφορε-
τικὲς ιδιότητες ἀπ' ὅ,τι ὁ Χριστιανισμός. Βλ. *Α΄ Τιμ.* 1, 5-11.

ποιμνίου· καὶ ἐξ ὑμῶν αὐτῶν ἀναστήσονται ἄνδρες λαλοῦντες διεστραμμένα τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν.»³⁶. Ἐγὼ γνωρίζω τοῦτο, λέει ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ὅτι μετὰ τὴν ἄφιξη καὶ ἀναχώρησή μου θὰ εἰσχωρήσουν ἀνάμεσά σας λύκοι ἄγριοι! καὶ δέν θὰ λυποῦνται τό ποῖμνιο, ἀλλὰ θὰ τό κατασπαράζουν! Ἀλλὰ κι ἀπό σᾶς τοὺς ἴδιους, ἐσᾶς τοὺς κληρικούς, θὰ βγοῦν κάποιοι πού θὰ διδάσκουν διεστραμμένα πράγματα, θὰ εἶναι αἰρετικοί, μέ σκοπό νά παρασύρουν τοὺς μαθητές ἀπό πίσω τους, νά τοὺς κάνουν ὁπαδούς καὶ νά τοὺς ἀπομακρύνουν ἀπό τὴν Ἐκκλησία.

Θά γράψει δέ καὶ στήν πρώτη ἐπιστολή του πρὸς τόν Τιμόθεο, πού ἦταν ἐπίσκοπος τῆς Ἐφέσου, τά ἑξῆς: «Καθὼς παρεκάλεσά σε προσμεῖναι ἐν Ἐφέσῳ ... ἵνα παραγγείλῃς τισὶ μὴ ἑτεροδιδασκαλεῖν μηδὲ προσέχειν μύθοις καὶ γενεαλογίαις ἀπεράντοις»³⁷. Σέ παρακάλεσα νά παραμείνεις στήν Ἐφεσο, γιὰ νά παραγγείλεις σέ μερικούς νά μὴ διδάσκουν ξένες διδασκαλίες, ἀλλότριες διδασκαλίες, οὔτε νά δίνουν προσοχή σέ παραμύθια καὶ σέ ἀπέραντες γενεαλογίες.

Τί εἶναι αὕτη ἡ ἑτεροδιδασκαλία καὶ οἱ μύθοι καὶ οἱ ἀπέραντες γενεαλογίες; Κυρίως ἀναφέρονται στοὺς Γνωστικίζοντες. Συγκεκριμένα, οἱ ἀπέραντες γενεαλογίες εἶναι οἱ ἑξῆς. Οἱ Γνωστικοὶ ἔλεγαν ὅτι μεταξὺ τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ κόσμου ὑπάρχουν τριάντα θεότητες. Ἡ τελευταία θεότητα, πού ἐπικοινωνεῖ μέ τὴν εἰκοστή ἑνατη ἀλλὰ ἐπικοινωνεῖ καὶ μέ τὴ γῆ, εἶναι ὁ

36. Πράξ. 20, 29-30.

37. Α΄ Τιμ. 1, 3-4.

Ἰησοῦς Χριστός. Ἡ τελευταία θεότητα! Καί αὐτές ἐδῶ τώρα οἱ ἀπέραντες γενεαλογίες εἶναι οἱ ἀτέλειωτες συζητήσεις γιά τό ποιός θεός γέννησε τόν ἕνα θεό καί ποιός γέννησε τόν ἐπόμενο θεό.³⁸

Αὐτά ἔλεγαν οἱ αἵρετικοί, οἱ Γνωστικοί, οἱ ὅποιοι ἀνακάτευαν Χριστιανισμό, Ἰουδαϊσμό, φιλοσοφία, μυστήρια ἀποκρυφιστικῶν θρησκειῶν, καί τά ἔκαναν ὅλα ἕνα χαρμάνι. Καί ἔτσι, μιλώντας ὁ Ἀπόστολος γιά τήν κατάσταση ἐκείνη, παίρνουμε μία εἰκόνα γιά τό ποιά ἦταν τότε ἡ Ἔφεσος.

Ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος, ἐπίσης, γράφει στήν ἐπιστολή του Πρός Ἐφεσίους καί ἐπισημαίνει αὐτούς τούς γνωστικίζοντες αἵρετικούς, πού ὀνομάζονταν *Δοκῆτες*.³⁹

38. Ἕνα Γνωστικό σύστημα μέ μόνο δύο θεούς δέν θά ἦταν καί τόσο ἐντυπωσιακό· γι' αὐτό καί οἱ αἵρεσιάρχες φρόντιζαν νά ἀναπτύσσουν πολυπλοκότερες ἱεραρχίες, ὥστε νά δικαιολογεῖται ἐκ τῆς πολυπλοκότητος ἡ ἐνέργεια τῆς ἀποκαλύψεως. Μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου ἔπρεπε νά προστίθενται καί νέες θεότητες. Ἔτσι, ἀναπτύχθηκαν ὁλόκληρες Γνωστικές μυθολογίες. Ἀπό τά ὀνόματα καί τίς ιδιότητες τῶν θεοτήτων συμπεραίνουμε γιά τόν χῶρο προελεύσεως καί τόν χρόνο ἀναπτύξεως τοῦ κάθε συστήματος. Σέ κάποιες Γνωστικές ὁμάδες ἐπικρατοῦν τά ἀστρολογικά στοιχεῖα (οἱ αἰῶνες εἶναι οἱ 7 πλανῆτες, τά 12 ζῳδια, οἱ 365 κόσμοι κ.λπ.), ἐνῶ σέ ἄλλες ἐπικρατοῦν ἰουδαϊκά ὀνόματα ἢ προσωπικότητες.

39. PG 5, 657B: «Μὴ πλανᾶσθε, ἀδελφοί μου· οἱ οἰκοφθόροι βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν. Εἰ οὖν οἱ κατὰ σάρκα ταῦτα πράσσοντες ἀπέθανον, πόσῳ μᾶλλον ἐάν τις πίστιν Θεοῦ ἐν κακῇ διδασκαλίᾳ φθείρῃ, ὑπὲρ ἧς Ἰησοῦς Χριστὸς ἐσταυρώθη; Ὁ τοιοῦτος, ῥυπαρὸς γενόμενος, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον χωρήσει, ὁμοίως καὶ ὁ ἀκούων αὐτοῦ». Κατὰ τούς Δοκῆτες, ὁ Ἰησοῦς Χριστός ἦταν μόνο Θεός. Δέν ἦταν πραγματικὸς ἄνθρωπος, μέ σάρκα καί αἷμα, παρὰ μόνο φαινόταν νά ἔχει αὐτὴν τὴν μορφή (δοκεῖν φαίνεσθαι). Ὁ Δοκητισμὸς ὁδήγησε στὸν Μονοφυσιτι-

Ὡς ἐδῶ νομίζω πὺς πλαισιώσαμε τό θέμα μας ἀπό πλευρᾶς, θά λέγαμε, πολιτιστικῆς· νά δοῦμε τώρα πὺς θά τοποθετηθεῖ ὁ Χριστός, μέ τήν ἐπιστολή Του αὐτή, ὡς πρὸς τήν Ἐκκλησία τῶν Ἑφεσίων.

Ἡ ἐπιστολή αὐτή πού στέλνει ὁ Κύριος ἔχει μία ἐπιγραφή, ὅπως κάθε ἐπιστολή. Ἡ ἐπιγραφή ἀναφέρει καί παρουσιάζει τόν ἀποστολέα καί τά χαρακτηριστικά του. Νά ἡ ἐπιγραφή τῆς ἐπιστολῆς: «τάδε λέγει ὁ κρατῶν τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, ὁ περιπατῶν ἐν μέσῳ τῶν ἑπτὰ λυχνίων τῶν χρυσῶν»⁴⁰.

Ποιός εἶναι ὁ ἀποστολέας; καί ποιά τά χαρακτηριστικά του; Εἶναι αὐτός πού εἶπε στόν εὐαγγελιστή Ἰωάννη νά γράψει τήν ἐπιστολή. Εἶναι αὐτός πού κρατᾷ τοὺς ἑπτὰ ἀστέρες στό δεξιὸ Του χέρι καί περπατάει ἀνάμεσα στίς ἑπτὰ λυχνίες.

Ἡ εἰκόνα αὐτή, ὅπως βλέπετε, ἀγαπητοί μου, εἶναι παρμένη ἀπό τήν εἰσαγωγική ὁπτασία.⁴¹ Ὑπάρχει ὅμως μία διαφορά. Ἀντί νά πεῖ «ὁ ἔχων ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ ἀστέρας ἑπτὰ», λέει «ὁ κρατῶν τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας»· πού ἐδῶ τό κρατῶ δείχνει κάτι πολύ ἐντονότερο ἀπό τό ἔχω.⁴² Ἐπίσης, ἀντί νά πεῖ ὅτι εἶναι «ἐν μέσῳ τῶν ἑπτὰ λυχνίων»⁴³, ἐδῶ λέει «ὁ περιπατῶν ἐν μέσῳ τῶν λυχνίων», πού εἶναι δυναμικότερο ἀπό τήν ἔκφραση αὐτός

σμό, δηλαδή στήν ἄρνηση τῆς ἀνθρώπινης φύσεως τοῦ Χριστοῦ. Ἐνῶ ἄλλοι αἵρετικοὶ ἀπέρριπταν τήν θεότητα τοῦ Χριστοῦ, αὐτοὶ ἀρνοῦνταν τήν ἀνθρωπότητά Του.

40. Ἀποκ. 2, 1.

41. Βλ. Ἀποκ. 1, 8-20.

42. Πρβλ. Ἰωάν. 10, 28.

43. Ἀποκ. 1, 13

πού βρίσκεται ανάμεσα στίς λυχνίες.⁴⁴

Καί μπαίνει στό κύριο θέμα: «οἶδα τὰ ἔργα σου καί τόν κόπον σου καί τήν ὑπομονήν σου»⁴⁵.

«Οἶδα», γνωρίζω. Ἐδῶ ὁ Χριστός δηλώνει ὅτι γνωρίζει τά πάντα.

Πολλές φορές, ἀγαπητοί μου, λέμε: Δέν βλέπει ὁ Χριστός αὐτόν τόν ἱερέα τῆς ἐνορίας μας; Δέν τόν βλέπει; Δέν βλέπει τί κάνει ὁ ἄλλος ὁ παπάς, πού κάνει ἐ- τοῦτο, κάνει ἐκεῖνο, κάνει τό ἄλλο; Δέν βλέπει ἐκεῖνον τόν ἐπίσκοπο; Δέν βλέπει ἐκεῖνον τόν πατριάρχη; Δέν βλέπει ἐκεῖνον τόν παρακάτω, τόν παραπέρα; Δέν τά βλέπει αὐτά ὁ Χριστός;

Ἀγαπητοί μου, τί λέτε; δέν τά βλέπει ὁ Χριστός; Καί βέβαια τά βλέπει! Τώρα, τό γιατί τά ἀφήνει... Βέβαια, Ἐκεῖνος ξέρει τό γιατί. Ἀλλά κάτι πού μπορεῖ νά ξέρουμε καί ἐμεῖς εἶναι τό ἐξῆς: ἀνάλογα μέ τόν λαό εἶναι καί οἱ ἱερεῖς του· νά τό ξέρετε αὐτό. Λέμε: Ὁ παπάς τῆς ἐνορίας μας δέν εἶναι καλός. Γιατί, δηλαδή; ἡ ἐνορία εἶναι καλή; οἱ Χριστιανοί τῆς ἐνορίας εἶναι καλοί; Ἐξ ἄλλου, αὐτοί ἔδωσαν τόν ἱερέα· ἀπό τά δικά τους παιδιά εἶναι ὁ ἱερέας· ἄλλωστε, ὁ λαός δίνει τούς ἱερεῖς. Προσέξτε: ὁ λαός δίνει τούς ἱερεῖς! καί οἱ ἱερεῖς διαμορφώνουν τόν λαό. Συνεπῶς τί ὑπάρχει; Ὑ-

44. Ἡ φράση «ὁ περιπατῶν ἐν μέσῳ τῶν λυχνιῶν» παραπέμπει σέ προφητείες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης (Βαρ. 3,36. 3,38. Ἰεζ. 34,11. 34, 23-25. 37,22-27. Βλ. Ἰωάν. 1,1. 1,14. Β' Κορ. 6,16). Βλ. Νικολάου Σωτηροπούλου, Ὁ Ἰησοῦς Γιαχβέ, ἔκδ. Ὁ Σταυρός, Ἀθήναι 1988, σ. 307, ὅπως καί τοῦ ἰδίου, Ἀντιχιλιαστικόν Ἐγχειρίδιον, ἔκδ. Ὁ Σταυρός, Ἀθήναι 1978, σ. 68.

45. Ἀποκ. 2, 2.

πάρχει ἕνας ἀντικατοπτρισμός λαοῦ καί κλήρου. Ἀνάλογα λοιπόν μέ τόν λαό, εἶναι καί οἱ ἱερεῖς. Καί γιά νά τιμωρηθεῖ ὁ λαός, ἐπιτρέπει ὁ Θεός νά ὑπάρχουν κακοί ποιμένες. Ἄλλο βεβαίως τό ὅτι ὁ Θεός θά τιμωρήσει τούς κακούς ποιμένες· ἕτερον ἑκάτερον.⁴⁶

«Οἶδα τὰ ἔργα σου». Γνωρίζω λοιπόν τά ἔργα σου· τά γνωρίζω! Ποιά εἶναι αὐτά τά «ἔργα»; Εἶναι ἡ ὅλη συμπεριφορά τοῦ ἐπισκόπου, εἶναι ἡ ὅλη διαγωγή του· ἄμεσα ὡς πρὸς τόν ἴδιο, τόν ἐπίσκοπο, ἔμμεσα ὡς πρὸς τήν ἐπαρχία του, τήν Ἐκκλησία.

«Οἶδα τὰ ἔργα σου καὶ τὸν κόπον σου.» Ποιός εἶναι αὐτός ὁ κόπος; Εἶναι ἡ ὅλη ποιμαντική δράση τοῦ ἐπισκόπου.

«Καὶ τὴν ὑπομονήν σου.» Ποιά εἶναι αὐτή ἡ ὑπομονή; Εἶναι ἡ ὑπομονή στὸν κόπο τῆς ποιμαντικῆς δράσεως. Ἀγαπητοί μου, θέλει πολλή ὑπομονή στή δράση πού ἔχει ἕνας ποιμένας. Πολλή ὑπομονή! Διότι ἂν δέν ἔχει ὑπομονή, δέν μπορεῖ νά κάνει τίποτε. Ἀλλά εἶναι καί ἡ ὑπομονή στίς ἀναπόφευκτες ἀντιξοότητες πού θά συναντήσει ὁ ποιμένας στό ἔργο του.

«Καὶ ὅτι οὐ δύνη βαστάσαι κακούς»· καί ὅτι δέν μπορεῖς νά ἀνεχθεῖς τούς κακούς. Ποιοί εἶναι αὐτοί οἱ κακοί; Δέν ἀνέχεσαι νά ὑπάρχουν κακοί μέσα στήν Ἐκκλησία –ὄχι στὸν κόσμο.

46. Βλ. ὁσίου Ἀναστασίου Σιναΐτου, *Ἐρώτησις ΙϚ'*, PG 89, 476B-477A: «Τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ νόμῳ λέγοντος· "δώσω ὑμῖν ἄρχοντας κατὰ τὰς καρδίας ὑμῶν", εὐδὴλον ὅτι οἱ μὲν τῶν ἀρχόντων καὶ βασιλέων, ὡς ἄξιοι τῆς τοιαύτης τιμῆς, ὑπὸ Θεοῦ προχειρίζονται· οἱ δὲ πάλιν ἀνάξιοι ὄντες, πρὸς τὸν ἀνάξιον λαόν, τῆς αὐτῶν ἀναξιοτήτος, κατὰ Θεοῦ συγχώρησιν ἢ βούλῃσιν προχειρίζονται.». Πρβλ. *Γερ.* 3, 15. *Α' Βασ.* 8, 18. *Νεεμ.* 9, 26-28. *Σ. Σειρ.* 10, 1-4.

Πολλοί μέ ρωτοῦν: Ὅταν ἀκούω τούς ἄλλους νά βλασφημοῦν, τί νά κάνω; Τί νά κάνεις... Ἄν τούς μαλώσεις, θά ξαναβλασφημήσουν! Αὐτό θά κάνουν. Καί ἔτσι, τί μπορεῖς νά κάνεις; Πέστε μου· τί μπορεῖς νά κάνεις; Τό μόνο πού μπορεῖς νά κάνεις, ἂν αὐτόν τόν ἄνθρωπο τόν ξέρεις, μιά ἄλλη ὥρα, πού δέν θά ἔχει τά νεῦρα του οὔτε τή βλάσφημη γλώσσα του σέ ἐνέργεια, νά τοῦ πεῖς δυό λόγια καί νά τοῦ ἐξηγήσεις ὅτι αὐτό πού κάνει εἶναι φοβερό.

Ἀλλά σήμερα, ἀγαπητοί μου, κόσμος καί Ἐκκλησία μπερδεύτηκαν. Μές στήν Ἐκκλησία ὑπάρχει πολὺς κόσμος, ὑπάρχει πολλή κοσμικότητα.⁴⁷ Ἄνθρωποι πού δέν ἔχουν καμμία σχέση μέ τήν Ἐκκλησία λέγονται ὅτι εἶναι μέλη τῆς Ἐκκλησίας, χωρίς ὅμως νά εἶναι.

Ὅταν λοιπόν ἐδῶ τοῦ λέει δέν ἀνέχεσαι νά ὑπάρχουν κακοί, ἐννοεῖ μέσα στήν Ἐκκλησία· ὄχι ἀπ' ἔξω· διότι τότε ἦταν χωρισμένη ἡ Ἐκκλησία ἀπό τόν κόσμο, ἐνῶ σήμερα δυστυχῶς δέν εἶναι. Καί ὅταν τοῦ λέει δέν ἀνέχεσαι, εἶναι σάν νά λέει: ἔχεις πάρα πολὺ ὀξύ ἡθικό αἰσθητήριο, καί δέν ἀνέχεσαι νά βλέπεις καταστάσεις πού εἶναι ἀπαράδεκτες.

«Καὶ ἐπείρασας τοὺς λέγοντας ἑαυτοὺς ἀποστόλους εἶναι, καὶ οὐκ εἰσὶ, καὶ εὗρες αὐτοὺς ψευδεῖς.» Δοκίμασες αὐτούς πού αὐτοαποκαλοῦνται Ἀπόστολοι, ἀλλά δέν εἶναι, καί τούς βροῆκες ψεύτικους.

47. Βλ. Γέν. 6, 3. Α' Ἰωάν. 5, 19. 2, 16. Ἰωάν. 14, 17. Α' Κορ. 2, 12. Πρβλ. ἀββᾶ Ἰσαάκ Σύρου, Ἀσκητικά, Λόγος Α', ΕΠΕ 8B, 52, 54: «Κόσμος ἐστὶν ὄνομα περιεκτικὸν ἐπιπίπτον ἐπὶ τὰ εἰρημένα πάθη», «καὶ ὅτε θέλωμεν ὀνομάσαι ὀλικῶς τὰ πάθη, ὀνομάζομεν αὐτὰ κόσμον», «Καὶ ἵνα συντόμως εἶπω, ὁ κόσμος ἐστὶν ἡ διαγωγή ἡ σαρκικὴ καὶ τὸ φρόνημα τῆς σαρκός».

Ἐδῶ ὁ ἐπίσκοπος τῆς Ἐφέσου ἀκολουθεῖ τῇ συμβουλῇ τοῦ Κυρίου, ἀγαπητοί μου, περί δοκιμῆς αὐτῶν πού ἔρχονται ὡς ἐργάτες στήν Ἐκκλησία.

Καί ποιὰ εἶναι αὐτή ἡ δοκιμή;

Ὁ Κύριος εἶπε: «Προσέχετε ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δέ εἰσι λύκοι ἄρπαγες. ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὴν ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα;»⁴⁸. Προσέξτε τοὺς κακοὺς ποιμένες, ὅταν ἔρχονται πρὸς ἐσᾶς μέ ἐνδυμα προβάτων. Φοροῦν προβιά προβάτων ἀπ' ἐξω, ἀλλὰ ἀπὸ μέσα εἶναι λύκοι ἀρπακτικοί. Ἀπὸ τοὺς καρπούς τους, ἀπὸ τῇ διαγωγή τους, ἀπὸ τὰ λόγια τους, ἀπὸ τῇ ζωῇ τους, θά καταλάβετε ποιοί εἶναι.

Αὐτό σημαίνει ὅτι τόσο ὁ λόγος αὐτός τοῦ Κυρίου, ὅσο καί ἡ ἐπιβράβευση τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ ἐπισκόπου τῆς Ἐφέσου, μᾶς προτρέπουν νά εἴμαστε προσεκτικοί καί νά διακρίνουμε τοὺς καλοὺς ἐργάτες ἀπὸ τοὺς κακοὺς μέσα στήν Ἐκκλησία. Εἶδατε τί κάνει ἐδῶ ὁ Κύριος; Ἐπαινεῖ τὸν ἐπίσκοπο τῆς Ἐφέσου γιὰ τό τί ἔκανε, γιὰ τό ὅτι μποροῦσε νά πεῖ: Ἐσύ δέν κάνεις γιὰ κληρικός. *Νά φύγεις· δέν θέλω νά σέ βλέπω στά μάτια μου! Δέν κάνεις γιὰ κληρικός· εἶσαι ψευδοπροφήτης!* εἴτε σέ θέματα πίστεως εἴτε σέ θέματα ἠθικῆς, δηλαδή τῆς προακτικῆς ζωῆς, τῆς ἀρετῆς.

Καί ξέρετε τί ἄλλο σημαίνει αὐτό, ἀγαπητοί μου;

48. Ματθ. 7, 15 - 20. Πρβλ. Α' Ἰωάν. 4, 1: «μὴ παντὶ πνεύματι πιστεύετε, ἀλλὰ δοκιμάζετε τὰ πνεύματα εἰ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστίν, ὅτι πολλοὶ ψευδοπροφῆται ἐξεληλύθασιν εἰς τὸν κόσμον». Α' Θεσ. 5, 21-22: «πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε».

Ὅτι ὁ λαός ἔχει τό δικαίωμα νά πεῖ στόν ἱερέα: Δέν σοῦ ἐπιτρέπεται νά τό κάνεις αὐτό! ἤ: Δέν σέ ἀκούω, ὅταν ἐσύ λές αὐτά καί αὐτά, γιατί ἡ ζωή σου δημοσίως εἶναι σκανδαλώδης!⁴⁹

Ἐγώ βγάζω κάποια συμπεράσματα. Πιστεύω ὅτι ἔχετε αὐτιά, καί μπορεῖτε νά ἀκοῦτε τί λέει τό κείμενο. Δέν τό λέω ἐγώ· τό κείμενο τό λέει, ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ· ἐγώ ἀπλῶς σᾶς λέω τά συμπεράσματα πού βγάζω.

Ἀλλά καί ὁ ἀπόστολος Παῦλος ξέρετε τί λέει στήν Β΄ Πρὸς Κορινθίους ἐπιστολή του; «ἵνα ἐν ᾧ καυχῶνται εὐρεθῶσι καθὼς καὶ ἡμεῖς. οἱ γὰρ τοιοῦτοι ψευδαποστόλοι, ἐργάται δόλιοι, μετασχηματιζόμενοι εἰς ἀποστόλους Χριστοῦ. καὶ οὐ θαυμαστόν· αὐτὸς γὰρ ὁ σατανᾶς μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτός. οὐ μέγα οὖν εἰ καὶ οἱ διάκονοι αὐτοῦ μετασχηματίζονται ὡς διάκονοι δικαιοσύνης, ὧν τὸ τέλος ἔσται κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν»⁵⁰. Αὐτοὶ καυχῶνται νά βρεθοῦν ὅπως εἴμαστε καί ἐμεῖς. Ἀλλά εἶναι ταλαίπωροι... εἶναι ψευδαπόστολοι, δόλιοι ἐργάτες, πού μεταμορφώνονται σέ ἀποστόλους τοῦ Χριστοῦ! Καί δέν εἶναι ἀπορίας ἄξιο, γιατί ὁ ἴδιος ὁ διάβολος μετασχηματίζεται σέ ἄγγελο φωτός.

49. Εἶναι πολύ χαρακτηριστικά τά ὅσα λέει ὁ Θεός στόν Ἰεζεκιήλ: «Καὶ σύ, υἱὲ ἀνθρώπου, σκοπὸν (φρουρόν) δέδωκά σε τῷ οἴκῳ Ἰσραήλ...». «Ἐὰν μὴ λαλήσης τοῦ φυλάξασθαι τὸν ἄσεβῃ ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ, αὐτὸς ὁ ἄνομος τῇ ἀνομίᾳ αὐτοῦ ἀποθανεῖται, τὸ δὲ αἷμα αὐτοῦ ἐκ τῆς χειρὸς σου ἐκζητήσω.» (33, 7-8). Ὁ ἀπόστολος Παῦλος συνιστᾷ στόν Τιμόθεο: «κήρυξον τὸν λόγον, ἐπίστηθι εὐκαίρως ἀκαίρως, ἔλεγχον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον» (Β΄ Τιμ. 4, 2), μέ σκοπὸ πάντα τὴν μετάνοια καὶ ἐπιστροφή τῶν ἁσεβῶν στήν γνήσια πίστη.

50. Β΄ Κορ. 11, 12-15.

Δέν εἶναι λοιπόν παράξενο, ἐάν καί οἱ ὑπηρέτες του καί οἱ διάκονοί του μετασχηματίζονται ὡς διάκονοι ἀρετῆς, πού τό τέλος τους θά εἶναι σύμφωνα μέ τά ἔργα τους. Αὐτό θά εἶναι καί τό τέλος τους.

Ποιοί ὅμως ἦταν αὐτοί οἱ *ψευδαπόστολοι*;

Τότε ἐπρόκειτο γιά τούς ἰουδαῖζοντες αἰρετικούς, γιά τούς ὁποίους ὁ ἀπόστολος Πέτρος γράφει στή δεύτερη ἐπιστολή του τά ἑξῆς: *«Ἐγένοντο δὲ καὶ ψευδοπροφηταὶ ἐν τῷ λαῷ, ὡς καὶ ἐν ὑμῖν ἔσονται ψευδοδιδάσκαλοι, οἵτινες παρεισάξουσιν αἰρέσεις ἀπωλείας, καὶ τὸν ἀγοράσαντα αὐτοὺς δεσπότην ἀρνούμενοι.»*⁵¹. Ὅπως τότε στοὺς Ἑβραίους ὑπῆρχαν ψευδοπροφῆτες, ἔτσι καί σ' ἐσᾶς θά ὑπάρξουν ἀνάμεσά σας ψευδοδιδάσκαλοι, πού θά εἰσαγάγουν αἰρέσεις καταστροφικές, καί θά ἀρνοῦνται τόν Δεσπότη πού τούς ἐξαγόρασε μέ τό αἷμα Του, τόν Κύριο Ἰησοῦ.

Ποιοί εἶναι αὐτοί σήμερα ἐδῶ γιά μᾶς; Οἱ Χιλιαστές! Οἱ Χιλιαστές τί εἶναι; Ἰουδαῖζοντες αἰρετικοί. Ὅταν μᾶς ρωτᾶνε *Γιατί δέν λέτε Γιαχβέ, Ἰεχωβά*; τί εἶδους αἰρετικοί εἶναι; Εἶναι αἰρετικοί ἰουδαῖζοντες. Ἀρνοῦνται ὅτι ὁ Χριστός εἶναι Θεός. Τόν ἀρνοῦνται! Εἶναι αὐτό πού λέει ἐδῶ ὁ ἀπόστολος Πέτρος: *καί τόν ἴδιο τόν Δεσπότη, πού τούς ἐξαγόρασε μέ τό αἷμα Του, Τόν ἀρνοῦνται.*

Ἀλλά ἐδῶ, ἀγαπητοί μου, θά ἤθελα νά δοῦμε ἓνα πράγμα πολύ σημαντικό. Παρατηρεῖται σαφέστατα ἀπό τήν Ἀγία Γραφή ὁ τονισμός τοῦ δόγματος. Naί, ὁ τονισμός τοῦ δόγματος!

51. Β' Πέτρ. 2, 1 κ.ἐ. Βλ. Α' Ἰωάν. 4, 1.

Ὅπως ξέρετε, ἡ ἐποχή μας εἶναι ἀδογματική, δηλαδή δέν παραδέχεται τό δόγμα· τό βάζει στήν ἄκρη. Ἀλλά καί οἱ ἁρμόδιοι γιά τό δόγμα, βάζουν κι αὐτοί τό δόγμα στήν ἄκρη! Φοβερό! Ἀληθινή προδοσία τοῦ Χριστιανισμοῦ! Καί τό πιό περίεργο εἶναι ὅτι ἐν ὀνόματι τῆς λεγόμενης ἐνώσεως τῶν Χριστιανῶν, δέν ἀπαιτοῦνται ὡς ἀναγκαῖα τά δόγματα!

– Ἐσύ τί εἶσαι;

– Προτεστάντης.

– Ἐγώ Ὁρθόδοξος. Ἐσύ;

– Ρωμαιοκαθολικός.

– Λοιπόν· δέν βάζουμε αὐτά τά πράγματα στήν ἄκρη; Τί θά πεῖ Προτεστάντης; τί θά πεῖ Ὁρθόδοξος; Δέν τά ἀφήνουμε στήν ἄκρη αὐτά καί νά τά ἰσοπεδώσουμε ὅλα; Ἡ ἀγάπη ἔχει σημασία· αὐτή μόνο ἔχει ἀξία!

Αὐτά κηρύσσει ὁ Οἰκουμενισμός.⁵²

Καί μή νομίζετε... ὁ Οἰκουμενισμός δρᾷ, καί τήν προπαγάνδα του τήν κάνει! Ἀλλά τό θέμα εἶναι ὅτι

52. Ὁ Οἰκουμενισμός, πραγματικά, ἔτσι ὅπως ἔχει ἐπικρατήσει νά σηματοδοτεῖται ὁ ὅρος αὐτός, βεβαίως εἶναι αἵρεση, γιατί σημαίνει ἀπάρνηση βασικῶν γνωρισμάτων τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως, ὅπως εἶναι φερόν ἐιπεῖν ἡ ἀποδοχή τῆς θεωρίας τῶν κλάδων, ὅτι δηλαδή ἡ κάθε Ἐκκλησία ἔχει ἓνα τμήμα τῆς ἀλήθειας, καί πρέπει νά ἐνωθοῦμε ὅλες οἱ Ἐκκλησίες, νά βάλουμε στό τραπέζι τά τμήματα τῆς ἀληθείας, γιά νά ἀπαρτισθεῖ τό ὅλον. Ἐμεῖς ὅμως πιστεύουμε ὅτι ἡ Ὁρθοδοξία εἶναι ἡ Μία, Ἀγία, Καθολική καί Ἀποστολική Ἐκκλησία. Τέρμα· σ' αὐτό δέν γίνεται συζήτηση. Ἐτσι, ὅποιοσδήποτε πρεσβεύει τά ἀντίθετα, μπορεῖ νά λέγεται οἰκουμενιστής, καί ἐπομένως νά εἶναι αἵρετικός. (Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Χριστόδουλος, σέ συνέντευξή του στόν Ραδιοφωνικό Σταθμό τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 24/5/1998)

όταν παρεμποδίζονται τά δόγματα καί μπαίνουν στήν ἄκρη, στό ντουλάπι, αὐτό ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα ἡ ἐποχή μας ὄχι μόνο νά εἶναι ἀδογματική, ἀλλά νά γίνεται καί ἀμοραλιστική. Ἔτσι, ἀφοῦ μιᾶς μόνο γιά ἀγάπη καί ὄχι γιά δόγμα, προκύπτει μιᾶ ἐποχή ἀμοραλιστική. Τί σημαίνει ἀμοραλιστική; Χωρίς ἠθική.⁵³

Θά θυμώσατε ὅτι πρίν ἀπό μιᾶ δεκαετία εἴχαμε κάνει τά ἴδια θέματα –γιατί κρατῶ σημειώσεις– καί σᾶς εἶχα μιλήσει γιά τόν Οἰκουμενισμό, ὁ ὁποῖος τότε ἦταν ἐπάνω στήν ἀκμή του. Καί τότε σᾶς εἶχα πεῖ τό ἴδιο πράγμα· ὅτι ἡ περιθωριοποίηση τοῦ δόγματος θά ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα μιᾶ ἐποχή ἀμοραλιστική, ἠθικῶς ἄχρωμη, δηλαδή μιᾶ ἐποχή πού δέν θά ὑπάρχει ἠθική. Νά την!... Τότε, ὅταν σᾶς τά ἔλεγα, εἴχαμε 1971· τώρα ἔχουμε 1980· πέρασε μιᾶ δεκαετία. Εἶδατε πόσο γρήγορα ἡ ἐποχή μας κατέληξε νά εἶναι πραγματικά ἀμοραλιστική; Ἄμα πεῖς τόν ἄλλο *Παίδι μου, αὐτό εἶναι κακό*, θά σοῦ πεῖ: *Γιατί εἶναι κακό; Τί θά πεῖ "κακό"; Τί θά πεῖ "ἀνήθικο"; Τί θά πεῖ "ἄσχημο"; Δέν τό καταλαβαίνω. Νά τά ἀποτελέσματα.*

Ἀγαπητοί, ἓνα ἔχω νά σᾶς πῶ· δόγμα καί ἠθική, δόγμα καί πνευματικός βίος, εἶναι στενά συνδεδεμένα. Ὅποτε διασπάστηκαν αὐτά τά δύο, σαλεύθηκε ἡ ἰσορροπία τῆς ἀληθινῆς χριστιανικῆς εὐσεβείας καί πνευματικότητος.

Αὐτό ἐξ ἄλλου θά φανεῖ τώρα καί στήν ἐπιστολή λίγο παρακάτω· θά φανεῖ ὅτι κάτι τέτοιο συνέβη· δηλαδή ὁ ἐπίσκοπος τῆς Ἐφέσου ἔριξε πολύ βάρος στό θέμα ἐναντίον τῶν αἰρετικῶν, καί δέν πρόσεξε κάτι ἄλλο·

53. Ἀπό τό *amoralism* <*amoral* < *a* (στερητικό) *moral*, ἠθικό.

τήν οὐσία τῆς πνευματικῆς ζωῆς, πού εἶναι ἐδῶ μέ τό ὄνομα «ἀγάπη»· ἀγάπη ὅμως καί λατρεία πρὸς τόν Χριστό· ὅχι πρὸς τοὺς συνανθρώπους.

Ἐπειδή ὅμως ὁ χρόνος ἔχει τελειώσει, ἀγαπητοί μου, θά συνεχίσουμε, πρῶτα ὁ Θεός, τήν Κυριακή μετά τίς γιορτές, στίς 11 Ἰανουαρίου.

Λάρισα, 14 Δεκεμβρίου 1980